БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 8 сентябрь Шанба
№ 171 13.607).
Баҳоси 3 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ •

ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИДА

МАҚСАДИМИЗ— ЭЗГУЛИК

Кеча Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасида мамлакатимизга ташриф буюрган Жаҳон Демократик Ёшлар Федерацияси Осиё бўлимининг делегацияси билан учрашув бўлиб ўтди. Бунда Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг котиби А. Қодиров, Тожикистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси мафкура бўлимининг йўриқчиси Аҳад Маҳмудов, Туркманистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг оммавий алоқалар шўъбаси мудири Ботир Абдуллаев, Қозоғистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси ёшлар таълими бўйича бўлим мудири Ж. Сиетов ўртоқлар иштирок этдилар.

Фикр алмашув ёшлар ҳаёти билан бевосита боғлиқ масалалар асосида борди. Мамлакатимизда амалга оширилаётган қайта қуриш, юзага келаётган муаммолар ва ютуқ-камчиликлар ҳақида меҳмонларга ахборот берилди. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг котиби А. Қодиров Ўзбекистон Шўроси Ижтимоий Жумҳурияти Ёшлар ташкилотлари қўмитаси фаолияти тўғрисида сўзлаб берди.

Шунингдек, қардош Қозоғистон, Тожикистон, Туркманистон Шўролар, Ижтимоий Жумҳурияти ЛКЁИ Марказий Қўмиталари вакиллари ҳам меҳмонларга ёшлар ўртасида қандай ишлар олиб борилаётганлиги, бу соҳадаги ютуқлар, юзага келаётган муаммолар тўғрисида батафсил ахборот бердилар.

Учрашувда Жаҳон Демократик Ёшлар Федерацияси вице-президенти Лу Тиен Чинх (ВСЖ), ЖДЁФ котиби Сугарара (Япония) ҳам сўзга чиқиб, ЖДЁФнинг келгуси режаларига батафсил тўхталдилар.

Учрашув дўстона вазиятда ўтди.

(Ўз мухбиримиз).

Лобар Жўраева Тошкент политехника институтида ўқийди. Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда. Сиртқи бўлимда. Шу билан бирга у илғор ишчи ҳам. Тошкент подшчипник-созлаш заводида меҳнат қилади. Кўрсаткичлари ёмон эмас. Ойлик режа-топшириқларни 110—120 фоизданга уддалаб келаётир.

— Муҳими бу эмас, — дейди Лобарнинг ўзи. — Жамиятимизда иқтисодий инқироз юз бераётганини мен ҳам биламан. Бундан чиқишнинг йўли битта. У ҳам бўлса, ҳар ким ўз ўрнида виждонан, ҳалол меҳнат қилмоғи лозим.

СУРАТДА: пешқадам силлиқловчи Лобар Жўраева.

Ҳ. СОЛИҲОВ олган сурат.

Ғамхўрлик

ТОШКЕНТДАГИ 18-мактаб муаллимаси Алла Сергеевна Курашенкога ўқув йилининг бошланиши чинакам қувонч келтирди. Унга ширкат квартира олиш учун ордер топширилди. Уй ҳақининг ярмини ноҳия ижроия қўмитаси тўлайди. Тошкентдаги 241-мактаб тарбиячиси Юнус Турсунов ҳам кутилмаганда ажойиб совға олди. Унга навбатдан ташқари автомобиль сотиб олиш ҳуқуқи берилди.

Бу гал Ўзбекистон пойтахтининг Куйбишев ноҳиясида деярли йигирма нафар муаллим янги уйларга кўчиб ўтди. Ўқитувчиларга шунингдек, машиналар, бошқа камёб моллар ажратилди. Бу кишини қувонтирадиган воқеалар, ҳолбуки, ўқитувчиларнинг талаб-эҳтиёжларига кўп йиллардан буён деярли эътибор берилмасди.

Манфаатлар муштарак

НУКУСДАГИ 18-ўрта ҳунар-техника билим юртида Қорақалпоғистон ҳунар-техника билим юртлари учун унчалик хос бўлмаган вазият вужудга келди. Бу ерда ҳар бир ўринга аҳолига маиший хизмат кўрсатиш соҳасида ишлаш истагини билдирган 4-5 киши даъвогарлик қилди.

— Билим юртимиз бундай шуҳрат қозонганлиги бежиз эмас, — дейди унинг директори Л. И. Пасечник. — Муҳими, биз билим юртимизни битириб чиққанларни ишга жойлаштиришга кафолат бера оламиз. Билим юртимизни бу йил тугатган йигит ва қизларнинг қарийб ҳаммаси ўз ихтисослари бўйича меҳнат қилишмоқда. Уларнинг бир қисми ўрта махсус ўқув юртлари ва олий ўқув юртларида ўқишни давом эттиришга аҳд қилди. Билим юрти ҳузурида учта бўлим очишни таклиф этган Қорақалпоғистон МЖ аҳолига маиший хизмат кўрсатиш вазирлиги билан мустаҳкам ҳамкорлик—ўқишни битирганларни ишга жойлаштириш муаммосини ҳал этишга ёрдам берди. Бу ерда кимёвий йўл билан уст-бошни тозалайдиган операторлар ва кир ювиш хоналарида ишлайдиган ходимларни, мебель тайёрлаш ва уларни ремонт қилувчи дурадгорларни, косибларни тайёрлай бошладилар. Қишлоқ ҳунар-техника билим юртининг ўқувчилари «Реммебельбит» цехларида амалий машғулот ўтказиш имкониятига эга бўлдилар. Бичиш ва тикиш усталарига таълим бериш учун вазирлик жамғармасидан хом ашё келтирилмоқда.

Тарбиячилар ўқишмоқда

АНДИЖОН вилояти шаҳар ва қишлоқлари мактаблари ўқитувчиларидан эллик киши информатика ва ҳисоблаш техникаси курсини тугатдилар. Бундай курслар янги ўқув йили арафасида ўқитувчилар малакасини ошириш институтида очилган эди.

Андижон вилоятининг мактаблари йил бошидан буён 260 тадан кўпроқ компьютер мажмуаларини, таълимнинг бошқа техникавий воситаларини олдилар.

(ЎзТАГ).

ҲАММАСИ ҲАЛИ ОЛДИНДА

Орзиқиб кутилган кун келди. Кеча тушдан сўнг «Ёш ленинчи» рўзномаси ходимлари билан бирга бир гуруҳ санъат усталари ҳамда спортчилар Гулистон ноҳияси меҳнаткашлари ҳузурига ташриф буюришди. Учрашувнинг дастлабки дақиқалариданоқ қизғин суҳбатлар, баҳс-мунозаралар бошланиб кетди. Меҳмонлар ноҳия меҳнаткашларининг қайта қуриш ва демократия шароитида олиб бораётган самарали ишлари билан танишдилар.

Жамоа хўжаликларида ва мактабларда бўлишиб, қишлоқ меҳнаткашларининг яшаш тарзларини, ўқувчиларнинг рўзнома хусусидаги таклиф ва истакларини ўргандилар. Бу суҳбатлар чоғида кўпсонли муштарийларни қизиқтирган саволларга журналистлар жавоб қайтардилар. Улар янги-янги ишлаб чиқариш пешқадамлари билан танишдилар.

Ана шундай учрашувлардан бири ноҳиядаги Крупская номли жамоа хўжалигида бўлиб ўтди. Даставвал шуни таъкидлаш жоизки, мазкур жамоа аҳли деярли ҳар йили давлат ишлаб чиқариш топшириқларини муттасил равишда ортиғи билан адо этиб келаётир. Меҳнаткашлар бу йил ҳам илғорликни қўлдан беришмоқчи эмас. Айни кунда хўжаликда пахта йиғим-теримига пухта тайёргарлик кўрилаётир. Машина-механизмлар, хирмон жойлари, тош-торозилар мавсумга тахт.

Журналистлар билан учрашув қизғин мунозараларга сабаб бўлди. Улар хўжалик аъзоларининг кўпдан-кўп муаммоли саволларига баҳоли қудрат жавоб қайтаришди. Жумҳурият ёшларининг тарбияси, комсомол ташкилотларининг бугунги кундаги ишлари, бозор иқтисодиётига ўтишга оид кўплаб саволлар ана шулар жумласидан эди.

Ноҳия аҳлиқ билан бўлган учрашувда рўзнома ходими Зайниддин Рихсиев, Тошкент Давлат дорилфунунининг тарих куллиёти доценти Мухтор Шапсанов, Ўзбекистон Фанлар академиясининг жумҳурият ишлаб чиқариш кучларини ўрганиш кенгашининг катта илмий ходими, иқтисод фанлари номзоди Фарҳод Рўзиевлар сўзга чиқдилар ва «Шуъла» адабий уюшмасининг бир гуруҳ аъзолари ўз шеърларидан намуналар ўқиб бердилар.

Бугун ноҳия марказий ўйингоҳида оммавий халқ сайли бошланади. «Ижодкор» ҳамда «Илҳом» футбол командалари ўзаро куч синашадилар. Жаҳон чемпионлари ва таниқли спортчилар ноҳия меҳнаткашларига ўз ҳаёт йўллари тўғрисида сўзлаб беришади. Цирк санъати усталари эса бор маҳоратларини намойиш этишади. Жумҳуриятда донг таратган хушовоз хонандалар Маҳмуджон Азимов ҳамда Муҳриддин Холиқовлар даврага файз киритиб, ўзларининг дилрабо қўшиқлари билан ҳаммани мамнун қиладилар.

Қизиқарли учрашувлар бугун давом этади.

Зиёвуддин ОРТИҚХЎЖАЕВ,
«Ёш ленинчи» махсус мухбири.

Маҳмуджон АЗИМОВ,
жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотига номзод:

— «Ёш ленинчи»нинг ҳар бир йиғини-ю тантанасида қатнашиш мен учун ҳам қарз, ҳам фарз. Чунки бу рўзнома номимни элга, юртга танитди. Шу боисдан ҳам бу жамоа аъзолари билан оға-инидек бўлиб қолганман. Бугунги тантанада рўзнома ходимлари билан иштирок қилаётганимдан, гулистонликларга ўз қўшиқларим билан озми-кўпми қувонч бахш этаётганимдан бениҳоя хурсандман.

Сўз—муҳаррирларга

«ЁШ КУЧ»— СИЗГА МУНТАЗИР

ТУРГАН гапки муштарийлар у ёки бу рўзнома ёки ойномага ёзилаётганда ўзининг ички маънавий эҳтиёжидан, бетоқат руҳи ва онгининг талабидан келиб чиқади. Ушбу рўзнома ёки ойнома унинг ана шу эҳтиёжини қондира оладими — бу ҳақда ўйлаб кўради, ўйлаб кўриб ўндан бирини танлайди. «Ёш куч» ойномаси ходимлари 1991 йил режаларини тузаётганда жамиятимиз бошидан кечираётган **инқилобий ўзгаришларни, уйғонган ёшларнинг** маънавий талабларини, сиёсий, иқтисодий, маданий эҳтиёжларини ҳисобга олди. Бугунги Ёшлик уйғонган, ўз ҳуқуқини англаган, англашга интилаётган Ёшлик.

Жамиятни қайта қуришга астойдил киришган Ёшлик. Ойномамиз ана шу ёшларга хизмат қилмоқда. Тарихимизни билмас эдик, ўтмиш маданиятидан бехабар эдик, буюк алломаларимиз билан яхши таниш эмас эдик — ана шу камчиликларни тугатиш устида хайрли ишимизни давом эттирамиз. Зеро, муштарийларимизнинг талаби ҳам шу! Ўқувчиларимиз дарсликлар билан етарли таъминланган эмас. гоҳо 2-3 ўқувчига бир дарслик тўғри келади. Ойлаб бадиий асарлар бориб етмайдиган мактаблар бор. Ойномамиз саҳифаларида математика, кимё, физика, адабиёт, тарих, жуғрофия фанларидан қўшимча, лекин ғоят қизиқарли тарзда сабоқлар бериб борганимиз юз минглаб муштарийларни мамнун қилди — демак, бу саҳифаларни давом эттирамиз. Турли мавзудаги олимпиадаларимиз яна давом этади. Математика олимпиадасига қатнашган 40 га яқин йигит-қиз институтларга имтиҳонсиз кириш ҳуқуқига эга бўлди.

Ойномамиз кунига муштарийлардан ўрта ҳисобда 300—350 та хат олмоқда. 9 ой давомида 40 мингга яқин ўқувчи ойномага мактуб йўллади. Муштарийларнинг талабларидан келиб чиқиб «Шикоят ва ҳуқуқ» бўлими ҳам ташкил қилиб, тажрибали ҳуқуқшуносларни жалб этдик. Ноҳақ қамалган ўнлаб бегуноҳлар қамоқдан чиқариб юборилди, терговдан қаноат ҳосил қилмаганларнинг иши қайта терговга жўнатилди, жазодан қочиб қолган айбдорлар қилмишига яраша жазоланди. Эскилик сарқитлари, маъмурий-буйруқбозлик, сансалорлик, порахўрлик, текинхўрликка қарши жамият, хусусан, ёшларимиз кураш олиб бораётган экан, демак ойномамиз уларнинг хизматида бўлиши керак.

Ойномамизнинг ҳамма йўналишлари, мавзуи ва ташкилий ишларини санаб ўтишнинг ҳожати йўқдир. Негаки, унинг ҳар бир сони ҳурматли муштарийлар қўлида, кўз ўнгида. Ҳамонки уч-тўрт йил ичида унинг нусхаси 600 мингга яқинлашиб қолган, тез ўсиши жиҳатидан нафақат жумҳуриятимизда, балки Иттифоқимизда ҳам олдинги ўринларда бораётган экан, демак, ойномамиз муштарийларимиз қувонч билан қайд қилганларидек қайта қуриш, инқилоб ойномасидир.

Қайта қуриш давом этмоқда,
Инқилоб давом этмоқда.

«ЁШ КУЧ» сиз бошлаган ва амалга ошираётган қайта қуриш ва инқилоб жараёнида кечаю-кундуз Сизнинг беминнат хизматингизда бўлади, демак, ойнома Сизнинг ойномангиздир. **Унинг ойлик баҳоси 55 тийин белгиланди. Йиллик баҳоси — 6 сўм 60 тийин, олти ойлик баҳоси — 3 сўм 30 тийин.**

Маълумки, келгуси йилдан бошлаб бозор иқтисодиётига ўтилиши муносабати билан рўзнома ва ойномаларнинг нархи кескин ошди. Бу ҳол бизнинг ойномамиз нархига ҳам таъсир этмай қолмади. Аммо шуни қувонч билан таъкидлашни истардикки, жумҳуриятимиз ҳукумати Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитаси «Ёш куч»нинг нархини арзон белгилашда моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватладилар. Бу—ёшларимизнинг маънавий ва руҳий камолотлари йўлида кўрсатилган ғамхўрликнинг яна бир ёрқин намунасидир.

Х. ТУХТАБОЕВ,
«Ёш куч» ойномасининг бош муҳаррири.

ДИЛДАН СУҲБАТ

Ҳаво мавжларида куну тун бериб борилаётган радио орқали ранг-баранг мавзулардаги эшиттиришлар, дилрабо куй-қўшиқлар жумҳуриятимизнинг ҳамма жойида ҳар бир кишига йўлдош. Айниқса, оқшом пайтлари хонадонлардаги ойнаи жаҳоннинг «зангори экрани» ўз теграсига катта-ю, кичикни тўплайди. Бу ҳар куни ҳар хонадонда такрорланадиган одатдаги оддий манзара.

Ҳар бир киши радиоэшиттириш ва ойнаи жаҳон кўрсатувларининг ҳафталик программасида белгилаб қўйган ўзи ёқтирган эшиттириш ёки кўрсатувни назаридан четда қолдирмаслиги аён. Кимгадир халқаро воқеалар, шарҳловчилар суҳбатлари, иқтисодий, ахлоқ-одоб, оила ва шунинг сингари мавзулардаги эшиттиришлар ҳамда кўрсатувлар маъқул тушади. Яна кимдир радио орқали ёки «зангори экран»да ўйингоҳлардан олиб эшиттириладиган ҳамда кўрсатиладиган футбол мусобақаларини зўр ҳаяжон билан кузатади. Яна бир гуруҳ тингловчилар ўзбек халқ классик куй-қўшиқлари дастасини ёхуд ҳинд кинофильми ёки қўшиқларини дилдан берилиб эшитишади, томоша қилади.

Биз радио орқали эшиттирилаётган ва ойнаи жаҳоннинг «зангори экран»ида намойиш қилинаётган барча мавзуларга тўхталмадик. Хўш, жумҳуриятимиз радио эшиттиришлари ва ойнаи жаҳони орқали берилаётган кўрсатувлар сизга маъқул бўляптими? Сизни қайси мавзулардаги эшиттиришлар ёки кўрсатувлар кўпроқ қизиқтиради? Мана шунга ўхшаш ўз дилингизга тугиб қўйган саволларни **шу йил 12 сентябрь куни соат 14 дан 16 гача бўладиган Ўзбекистон Шўролари Ижтимоий Жумҳурияти радио ва ойнаи жаҳон кўрсатувлари ва радио эшиттириш Давлат қўмитасининг раиси Ганжа Ёқубович ЁҚУБОВ билан бўладиган «Дилдан суҳбат»да беришингиз ёки ундан олдин хат орқали таҳририятимизга юборишингиз мумкин. Бунинг учун қуйидаги телефонларга ўша куни қўнғироқ қилинг: 33-95-97, 32-55-84.**

Саволларингиз битилган хатларингизни ва телефон орқали қўнғироқларингизни сабрсизлик билан кутамиз. «Дилдан суҳбат»га марҳамат қилинг.

ЁШ ЛЕНИНЧИ «Обуна—91» «Обуна—91» «Обуна—91» «Обуна—91» «Обуна — 91»

ИБРАТЛИ ҲИММАТ

«Ёш ленинчи» рўзномасига бепул обуна қизғин давом этмоқда. Фарғона вилоят комсомол қўмитаси биринчи котиби А. АРЗИМАТОВ телефон орқали хабар қилади:

— Севимли рўзномамиз учун обуна комсомол-ёшларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Ҳар куни вилоят комсомол қўмитасига жойлардан кўплаб қўнғироқлар бўлмоқда. Вилоят комсомол қўмитаси қошида «Ёш ленинчи» обуна жамғармаси ташкил этилганлиги кўпчиликнинг эътиборини тортмоқда. Ишлаб чиқаришда, ўқишда фаоллик кўрсатаётган ёшларга, ногиронларга ва болалар уйи тарбияланувчиларига ушбу жамғарма ҳисобидан йиллик обуна бепул совға қилинаяпти.

Талабалар қурилиш вилоят штаби ёшларнинг ёзги таътил чоғида ишлаб топган маблағлари ҳисобидан 1200 сўм ажратди. Бу 100 нафар муштарийни хушнуд қилиш дегани.

Ёшларнинг кўнгилли меҳнат бирлашмасининг вилоят штаби билан, шу ташкилотнинг Фарғона шаҳар бўлими 1000 сўмдан, вилоят комсомол қўмитаси қошидаги «Ёшлар» маркази 500 сўм, «ИНТЕРЛЛ» ёшлар маркази 1000 сўм, «Орзу» ёшлар турар-жой жамоаси 1.500 сўм пул ажратишди.

Вилоят комсомол қўмитаси ходимлари ҳам эзгуликдан четда қолишмаяпти. Улар ҳам яқин кунларда ушбу жамғармага 1000 сўм пулни тақдим этишни режалаштиряпти.

УМИДВОРЛИК

«Ёш ленинчи»ни кўпдан бери кузатиб келаман. Долзарб мавзулар кўтарилган мақолаларни ўқиб қувонасан, киши. Айниқса, ҳуқуққа доирларини диққат билан мутолаа қиламан. Танқидий мақолалар кўп босилмоқда-ю, натижаси кам кўрилаётир. Менимча, шу танқидий мақолаларнинг муаллифлари ўзлари ёзган мавзунинг тақдирига жиддий жон куйдиришмаса керак. Акс ҳолда мақолада қаламга олинган далиллар, муаммолар қандай ҳал этилганлиги, тегишли идоралардан олинган жавобларнинг қанчалик адолатли эканлиги уларни қизиқтирган бўлур эди.

Мен рўзномангизнинг келгуси сонларида «Суд залидан» ойнасўзи билан ноҳия, вилоят судлари ва жумҳуриятимиз Олий судида кўриб чиқилаётган жиноий ишлар ҳақида муштарийларга бот-бот хабар бериб турилса, деган таклиф киритардим. Чунки, деярли ҳар куни жумҳуриятимиз судларида қанчалаб турли даражадаги жиноят ишлари кўриб чиқилади. Айбдорларнинг содир этган хатти-ҳаракатларига қараб, турли жазолар белгиланади. Жиноятга қўл урганларнинг исм-шарифлари рўзномада ёритилса, бошқаларни ана шундай шармандагарчилик ёки жиноятчиликлардан қайтарган бўлур эди. Чунки, ўша одам ўлдирган ёки ўғирлик қилган, балким талончилик билан шуғулланганларнинг ошна-оғайнилари, қариндош-уруғларига бу озми-кўпми дакки бўларди.

Индоллоси шуки, ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари ходимларининг заҳматли меҳнатлари ҳам юзага чиққан бўлур эди. Бошланган ишнинг охирини ҳам кўрмоқ керак-да. Мана, «пахта иш»ларига доир ўнлаб жиноят ишлари қайта кўриб чиқилди. Қанчалаб, кишилар оқланмоқда ёки авф этилаётир. Афсуски, шу мавзудаги мақолалар жуда кам. Келгуси йилда «Ёш ленинчи» саҳифаларида бу мавзу тез-тез ёритилади деган умиддаман.

Муҳиддин ХОЛМОНОВ,
жумҳурият прокуратурасининг бўлим прокурори, «Пахта иши» комиссияси аъзоси.

ЭРТАГА — ТАНКЧИЛАР КУНИ

Моҳир танкчи бўлиш осонмас. Мураккаб машғулотлар кишидан кучли ирода, жасорат талаб қилади.

Суворов ва Богдан Хмельницкий ордени соҳиби Карпатолди ҳарбий мавзесига қарашли Самаро—Ульяновск бўлинмасининг мана бу баҳодир йигитлари қийин шароитларда ҳам ўз жанговор маҳоратларини оширмоқда.

СУРАТДА: навбатдаги машғулот тугади. Танкчиларнинг кайфияти яхши. Катта лейтенант Э. Забашта командирлик қилаётган танкчилар бир оила фарзандларидек аҳил.

ПЕСЛЯК сурати (СИТА сурат хроникаси).

«Н»—қисмдан хат

Аввало ассалому алайкум. Биз марғилонлик бир гуруҳ аскарлар хат ёзишимизнинг ўзига хос боиси бор. Яқинда биз хизмат қилаётган қисмга Фарғона вилоятининг Тошлоқ ноҳиясидан делегатлар келишди. Улар орасида Тошлоқ комсомол қўмитасининг биринчи котиби, халқ назорати қўмитаси ходимлари ва Фарғона вилоятининг радио эшиттириш мухбири бор эди. Улар билан қисмимиздаги ҳамма ўзбек йигитлари мароқли суҳбатлашишди. Суҳбатдан сўнг делегация аъзолари Ўзбекистондан олиб келинган эсдалик совғаларини топширишди. Жамоа бўлиб суратга тушдик.

Делегация аъзолари Фарғонадаги шароит ҳақида гапириб беришди. Уларнинг айтишига қараганда, армияда ўзбек йигитларини ўлдиришаётган эмиш. Шундан кўпчилик ота-оналаримиз бу гапларга ишониб, ўз ўғилларини жўнатишмаётганмиш. Биз бу гапларни эшитиб, таажжубландик.

Ҳурматли ёш ҳарбий хизматга чақирилаётган укажонлар. Сизлар миш-мишларга ҳаддан зиёд ишонманг, ота-онангизнинг кўнглини тинчитинг. Бу ерда қасддан ҳеч қандай одам ўлдириш содир бўлгани йўқ. Сизларга тўғрисини айтадиган бўлсак, тошлоқлик бир бола (исми ва шарифини кўрсатишни лозим топмадик) уйига ва ҳарбий комиссариатга нотўғри хат ёзган. Бунга сабаб ҳарбий хизматда бўлиб турадиган озми-кўпми қийинчиликка бардош беролмаган. Шунинг учун, укажонлар, ҳарбий хизматга олдиндан тараддуд кўрган маъқул. Ана шунда қийинчиликларга бардош берсангиз, бахтсиз ҳодиса содир бўлмайди.

Салом билан, марғилонлик бир гуруҳ йигитлар:

кичик сержантлар: А. МАЛЛАБОЕВ, Б. МЎМИНОВ, Х. ИСОҚЖОНОВ, оддий аскарлар: Ҳ. МАМАЖОНОВ, К. НАБИЕВ, З. ТУРДИМАТОВ, Х. АЛИЕВ ва бошқалар.

Оренбург вилояти.

Савоб ишнинг кечи бўлмайди

Кейинги пайтларда марҳумлар хотирасига эътибор бериш кучайди. Зотан, ер юзида инсоният мавжуд экан, марҳумларга эҳтиром кўрсатиш давом этаверади.

Ҳаёт инсон учун фақат бир марта берилади. У ҳам бўлса, ғоят қисқа муддатли. Инсон саксон йил, юз йил, нари борса икки юз йил яшаши мумкин. Бироқ, у барибир ўжар табиатнинг «ўлим» номли темир қонуни қошида таслим бўлишга мажбур.

Одатда, одамларнинг аксарияти ўз ҳаётини эзгу ишларга бағишлайди. Аммо бунинг эвазига «у дунё»га ҳеч нарса олиб кетолмайди. Марҳумларнинг тириклигидаги барча ишлари, хизматлари уларнинг хотирасини эъзозлаш билан тақдирланади. Чунончи, марҳумнинг номини абадийлаштириш чоралари кўрилади, буюмлари табарруклаштирилади, уларга катта-кичик ҳайкаллар қўйилади, қабристонлар ободонлаштирилади ва ҳоказо. Бу қадимги удумни тириклар ўзларининг муқаддас бурчи деб билади.

Биз РСФСР, Қозоғистон, Украина, Белоруссия, Гуржистон, Озарбайжон, Арманистон ва Болтиқбўйи жумҳуриятларида бу борада амалга оширилган хайрли ишларни кўриб ҳайратга тушдик. Саёҳатларимиз давомида шунга тўла иқрор бўлдикки, барча халқлар ўз авлодлари хотирасини хилма-хил шаклда, лекин чин юракдан қадрлар эканлар. Бизнинг ўзбекларда ҳам шундай. Самарқанд ва Бухоро, Хива ва Тошкент шаҳарларидаги қабристонларни зиёрат қилган киши бунга дарҳол ишонч ҳосил қилади.

Қабристонларга ғамхўрлик қишлоқларда ҳам аста-секин яхшиланмоқда. Бир замонлар қишлоқларда айрим калтабин раҳбарлар обидаларга ғамхўрликни диний бидъатга йўйиб, қутуриб ҳужум қилдилар. Оқибатда талай қабристонлар қаровсизликдан вайронага айланиб кетди. Ўзбекистон ШИЖ Вазирлар Кенгашининг мозорларни сақлаш ҳамда обод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 4 ноябрдаги қарори ва Хотира кунини таъсис этилиши мазкур бемаъниликка чек қўйди. Бу тадбирлар жамоатчиликнинг қабристонларга бўлган эътиборини янада оширди.

Андижон вилоятининг Москва ноҳиясидаги марказий Камолтепа қабристони Бўз ноҳия марказини Шаҳрихон шаҳри билан боғловчи автомобиль йўлининг ёқасида жойлашган. Қабристоннинг пишган ғишт ва цементдан тикланган ҳашаматли аркнамо дарвозаси олис-олислардан кўриниб туради. Унинг баландлиги 12 метрдан иборат. Дарвоза пештоқига қабариқ ҳарфлар билан «Камолтепа қабристони» деб ёзиб қўйилган. Йўл билан қабристон ўртасидаги улкан зовур устига ўн метр кенгликдаги бетон кўприк қурилган. Кўприкдан ўтамиз. Кенг асфальт йўл бошланади. Йўл тепасида қувур ва симлардан ясалган шинам ишком. Унинг остига ўриндиқлар ўрнатилган. Ишкомнинг ёни боғ. Ўнг томонда махсус водопровод минораси. Минора дарвоза яқинидаги 40 чоғли умивальник ва ичкаридаги 12 водопровод жўмрагини шаффоф сув билан мунтазам таъминлайди. Шунингдек, қабристоннинг ҳамма қисми тўла электрлаштирилган. Қабристоннинг умумий майдони 12 гектардан иборат.

Йўлнинг ғарб томонида 6 гектарли боғ барпо этилган. Боғда мевали, манзарали дарахтлар ва анвойи гуллар яшнаб туради. Боғ ичида учта улкан бино бор. Уларнинг бири цехдир. Цех шаҳар коммунал хўжалиги бўлимининг ташаббуси билан ташкил қилинган. Цех Андижон вилоят аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бюроси томонидан турли асбоб-ускуналар, ҳар хил мармарлар, цементлар, қирқим тошлар ва бошқа ашёлар билан доим таъминлаб турилади. Бу ерда буюртмачининг истаги бўйича ранг-баранг қабр тошлари ва ёдгорликлар ясалади. Учинчи иморат уч хонадан ташкил топган. Бу жой маъмурият учун ажратилган.

Маъмурий бинонинг жанубий томонида икки қаватли кўркам бино қад кўтармоқда. Бино типовой бўлиб унга қабр тоши ва ҳайкал тайёрланадиган янги цех жойлашади.

Қабристон ҳудудининг 6 гектари жасадларни дафн қилиш учун ажратилган. Қабрлар қатъий тартибда режа бўйича қатор қилиб қурилди. Уларни аксариятига мармар ёки гранит тахта ёткизилади. Кўпгина қабрларнинг устига марҳумнинг бюсти ўрнатилган. Айрим қабрлар тепасига ҳар хил рангли мармар ёки гранит тахталар тикланган. Уларга марҳумнинг сурати ўйиб туширилган. Тасвир остида турли мазмундаги ёзувлар бор. Талай қабрлар ўз гулхонасига эга. Барча қабрлар қаторлари, номерлари, тарихий саналар, исм ва фамилиялар кимга тегишли эканлиги мозор маъмуриятининг махсус дафтарида қайд этилиб борилади. Бу ҳол эски қабрларни ўнгайгина топиш имконини беради.

— Буларнинг барчаси учун якка шахслар ва жамоатчилик ҳисобидан 500 минг сўмлик маблағ сарфланди, — дейди қабристоннинг фаол ташкилотчиларидан бири. — Бунинг учун шаҳардаги барча ташкилотлар шаънига дил-дилдан ташаккурлар айтамиз. Пахта тозалаш заводи, атлас фабрикаси, шаҳар ДОСААФ ташкилоти, ноҳия халқ таълими бўлими, шаҳар халқ таълими бўлими, авиация билим юрти, қишлоқ хўжалигини механизациялаш техникуми ва бошқа корхоналар жамоатчилигидан мамнунмиз. Эндиги вазифамиз қабристонни янада ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштиришдан иборатдир. Шу мақсадда ўтган йили қабристон ҳудудида қарийб минг туп кўчат янгидан экилди.

Ҳайрият, кеч бўлса-да жуда кўп нарсаларни йўқотиб қўйганимизни, ўзлигимизни энди-энди англаб ета бошлаяпмиз. Бу янгиланиш шамолининг бизнинг жумҳуриятда ҳам эса бошлаганидан дарак бераяпти.

Марҳумлар хотирасини абадийлаштириш, эъзозлаш, ҳар биримизнинг инсоний бурчимиз эканлигини унутмайлик.

Анвар МУҚИМОВ,
СССР Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

«Ёш ленинчи»га жавоб берадилар

«ЭКРАН МЎЪЖИЗАСИ»

(«ЁШ ЛЕНИНЧИ», 11-СОН)

«ЭКРАН МЎЪЖИЗАСИ» нима эканлигини ушбу мақола билан танишган кишилар яхши билишади, албатта. Шунинг учун бу ҳақда қайта-қайта тўхталиш шарт бўлмаса керак. Лекин алоҳида мамнуният билан қайд этиш лозим бўлган сабабиятдан муштарийларимизни хабардор қилмаслигимиз ҳам инсофдан эмас.

Бу ерда гап мақола юзасидан таҳририятга келган жавоб хати устида кетаётибди. Уни бизга Ўзбекистон Халқ таълими вазирининг муовини М. Қурбонов йўллаган. Очиғи, бундай батафсил жавоблар ҳамма вақт ҳам келавермайди бизга. Қуйидаги сатрларни ўқиб, ўзингиз бунга амин бўлишингиз мумкин.

«БУГУН БИЗ БУТУН таълим-тарбия жараёнини инсонпарварлаштириш, яъни мактаб юзини инсонга қаратиш юзасидан жуда оғир, аммо жуда эзгу вазифани амалга оширишга киришдик. Бу масъулиятли вазифани биргина халқ таълими ташкилотларигина удда қила олмайдилар, бунга бутун жамиятимизнинг диққат-эътибори зарур. Шунга кўра «Ёш ленинчи» рўзномаси ёшларни камолотга етказиш учун кураш борасида кўплаб муаммоли мақолалар бераётганидан жуда миннатдормиз. Хусусан, рўзномада эълон қилинган «Экран мўъжизаси» халқ таълими ходимлари ўртасида катта қизиқиш уйғотди.

Мақоладан Болтабой Мирзажоновнинг жонкуяр, изланувчан ўқитувчи эканлиги кўриниб турибди. Ўз-ўзини бошқариш, ўқувчида мустақил фикрлашни ўстириш, ташаббускорликни ривожлантириш, жамоа бўлиб ишлашга ўргатиш борасида фикрлари жуда ўринли. Унинг тажрибаси асосида иш кўриш мактаб, оила, жамоатчилик ҳамкорлигини шубҳасиз жонлантиради. Бу эса бугунги талаб учун жуда зарур. Шунга ўхшаш фикрни рўзноманинг шу йил 22 июнь сонида «Экран мўъжизаси» мақоласига муносабат билдирган Б. Исомов, У. Қурбонмуродовлар ҳам ёзишган.

Наманганлик ўқитувчи А. Орипов эса: «Нега энди бу мақола «Ўқитувчилар газетаси» ёки «Совет мактаби» ойномасида босилмаяпти?! Назаримда, бу ерда бир гап бор», деб «Экран мўъжизаси»ни шубҳа остига олади, ва уни «Ўқитувчи учун ортиқча иш», «Ўқувчиларнинг ўз-ўзини бошқариши учун бошқа схема бор-ку!»—деган фикрни билдиради. Аввало шуни айтишни истардимки, ўқитувчининг тажрибаси фақат педагогик матбуотда берилсагина эътиборга лойиқ деб тушунмаслик керак. Чунки, кўпчилик рўзнома ва ойномаларда халқ таълими муаммолари билан шуғулланадиган бўлимлар бор. Бундан ташқари «Ўқитувчилар газетаси» ҳафтада икки марта чиқади, холос. Жумҳуриятимизда ягона илмий-методик ойнома «Совет мактаби»нинг ҳажми эса олти босма табоқ. Бинобарин, ҳар икки матбуотимиз барча янгиликлар, тажрибаларни қамраб олишга қийналади.

Б. Мирзажоновнинг «Синф экрани» (бизнингча, уни «Синф кўзгуси» ёки «Мактаб кўзгуси» дейиш тўғрироқ бўлур эди) хусусидаги тажрибасини «қуйма қолип», деб қабул қилмаслик керак. Ўзгалар тажрибасини ўз ишида қўллаётган киши, албатта, унга ўз имкониятидан келиб чиқиб, ижодкорлик билан ёндашади. Бугунги кунда Б. Мирзажоновнинг ўқувчилар фаоллигини ошириш борасидаги тажрибалари вазирлик қошидаги ўқув-методика маркази ходимлари ва жумҳурият Педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти олимлари томонидан ўрганилмоқда. Келажакда бу тажрибани кенгроқ ёритиш ниятидамиз».

МАНА, ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИ ҳам бошланди. Ўйлаймизки, у аввалги йиллардагидан кескин фарқ қилади. Сабаби — бизни олдинда бозор муносабатлари кутмоқда. У ўқув жараёнига қандай таъсир этишини олдиндан айтиш қийин.

Аммо муаллим учун ҳар қандай шароитда таълим-тарбия бош масала бўлиб қолаверади. Таълим-тарбия эса, изланишни ва новаторликни талаб этади. Эҳтимол, янги ўқув йилидан бошлаб «Экран мўъжизаси»да баён этилган йўл-йўриқларни ўз тажрибасида синаб кўришни истовчи ўқитувчилар ҳам чиқиб қолар. Биз уларга муваффақиятлар тилаймиз. Энг муҳими, бу тажриба қандай самара берганлиги ёки бераётганлиги тўғрисида сизлардан хат-хабарлар кутамиз.

Хорижадан хабарлар

Телетайп лентасидан

● БОНН. Халқаро жамоатчилик СССР Президенти М. С. Горбачев билан АҚШ Президенти Жорж Бушнинг Хельсинкида олий даражада бўладиган учрашувига катта умид боғламоқда. Чунки БМТ хавфсизлик кенгашининг Яқин Шарқ танглигини бартараф этишга доир қарорларини Москва билан Вашингтон ўртасида қалин ҳамкорлик бўлган, Шарқ билан Ғарб ўртасидаги қарама-қаршиликлар бартараф этилган тақдирдагина амалга ошириш мумкин. Жаҳонда сиёсий жиҳатдан янада ривожланишга эришиш учун СССР билан АҚШ ягона йўл тутишлари муҳимдир, деди «Дойчландфунк» радиостанцияси мухбири билан суҳбатда ГФЖ ташқи ишлар вазири Ганс-Дитрих Геншер.

● ВАШИНГТОН. АҚШ давлат котиби Жеймс Бейкер Қўшма Штатлар Камбоджа теварагидаги вазиятни бартараф этишга кўмаклашиш мақсадида Хун Сен бошчилигидаги шу мамлакат ҳукумати билан бевосита мулоқот бошлашга қарор берганлигини маълум қилди. У АҚШ сенати ташқи ишлар қўмитасидаги мажлисларда сўзга чиқиб, шундай деди: Хун Сен ҳукуматининг ушбу муаммога амалий ёндашувини ҳисобга олиб ва «ушбу жараённи иложи борича кўпроқ қўллаб-қувватлаш мақсадида биз асосли қадам ташлашга ва ҳамма ишни ижобий йўналишда олға силжитиш учун Вьетьяндаги мувaққат ишлар вакилимиз орқали Хун Сен вакиллари билан мулоқот бошлашга қарор қилдик».

* * *

Халқаро можароларни, жумладан, Форс кўрфазидаги можарони бартараф этишда АҚШ билан СССР ўртасидаги янги ҳамкорлик муносабатлари Америка маъмуриятининг СССРга иқтисодий ёрдам бериш хусусидаги йўлини ўзгартиришга таъсир қилиши мумкин. АҚШ Президентининг матбуот котиби Марлин Фицуотернинг 5 сентябрь куни Оқ уйда журналистлар билан учрашувда айтган гаплари шундан далолат беради.

● НЬЮ-ЙОРК. Американинг кўп марта фойдаланиладиган «Колумбия» космик кемасини чоршанбадан пайшанбага ўтар кечаси учириш режалаштирилган эди, лекин бу муддат яна кечиктирилди. АҚШ аэронавтика ва космик фазони тадқиқ этиш миллий бошқармасининг Флорида штатида Канаверал бурнига жойлашган космодромдаги вакили Лайза Мэлоун хонум кемага ёнилғи қуйилаётган пайтда яна суюқ водород чиқиб кетаётганлиги маълум бўлганидан сўнг НАСА раҳбарияти шундай қарорга келганини айтди.

● ПАРИЖ. Франциянинг «Эр франс» авиакомпанияси тайёраси Аммондан хорижликларнинг катта гуруҳини — Ироқда гаровга ушлаб турилган аёллар ва болаларни олиб келди. Жами 153 нафар йўловчи келди. Уларнинг 105 нафари француз, 28 нафари британиялик, 12 нафари америкалик бўлиб, қолганлари эса бошқа мамлакатларнинг фуқароларидир.

Иордания қироли Ҳусайннинг яқинда Парижга буюрган ташрифи чоғида гаровга олинган кишиларни Франция тайёраларида Аммонга жўнатиш тўғрисида келишиб олинганди.

● ҚОҲИРА. Бағдодда Ироқ президенти Саддам Ҳусайн билан Иордания қироли Ҳусайн учрашдилар. Иордания қироли бу ерга расмий ташриф билан келганди. МЕНА агентлиги Бағдод радиосининг хабарларига таяниб, маълум қилишича, қирол Ҳусайн икки мамлакат ўртасидаги «қардошларча муносабатлар» тўғрисида ва минтақадаги вазият масалалари юзасидан Ироқ президенти билан музокаралар ўтказган. У Саддам Ҳусайнни ўзининг бир қанча Араб ва Европа мамлакатлари бўйлаб қилган сафари якунлари билан ҳам таништирган.

(СИТА).

Музокаралар тугади

БОНН. (СИТА мухбири Владимир Серов). 3 сентябрдан 6 сентябргача бу ерда Совет — Ғарбий Германия музокаралари бўлиб ўтди. Музокараларда Германиянинг бирлашуви жараёни натижасида вужудга келган янги шароитда иккала мамлакат ўртасидаги иқтисодий ҳамкорликнинг ҳолати ва истиқболлари муҳокама қилинди. Бунда СССР Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари С. А. Ситарян бошчилигидаги совет делегацияси қатнашди. Ғарбий Германия томонидан иқтисодиёт вазири Хельмут Хаусман ва молия вазири Теодор Вайгель иштирок этдилар.

Музокаралар СССР билан ГДЖ ўртасида объектив равишда вужудга келган савдо-иқтисодий алоқаларни, бу алоқаларнинг совет ва Германия иқтисодиёти учун катта аҳамиятини ҳисобга олиб ўтказилди. Мана шуларнинг ҳаммаси ҳозир вужудга келган шароитда мазкур алоқаларни амалга ошириш учун янги ёндашув ва омилларни ишлаб чиқишни талаб қилади.

Айни вақтда ўтиш давридаги тадбирлар тўғрисида икки томонлама битим лойиҳаси хусусида музокаралар ўтказилди. Бу битимда ўтиш даврининг Германия бирлашуви билан, жумладан, совет қўшинларининг мамлакат ҳудудида вақтинчалик туриши ва босқичма-босқич олиб чиқиб кетилиши билан боғлиқ бўлган бир қанча иқтисодий ва молиявий муаммоларни ҳал этишда Совет Иттифоқи билан ГФЖнинг биргаликда ҳаракат қилиши кўзда тутилади.

Мазкур ҳужжатларни тайёрлаш ишини ниҳоясига етказиш соҳасида биргаликда қилинадиган ҳаракатлар программаси ҳам белгиланди, шундан кейин бу ҳужжатлар имзолаш учун узил-кесил тайёр бўлади, шунингдек, иккала мамлакат ўртасидаги иқтисодий муносабатларнинг асосий жорий ва истиқболдаги амалий масалалари соҳасида биргаликда қилинадиган ишлар режаси ҳам белгиланди.

Учрашувга тайёргарлик

ВАШИНГТОН. (СИТА). Сешанба куни Оқ уйнинг матбуот котиби Марлин Фицуотер шундай деди: «Жаҳон тартиботининг янги пойдевори қўйилмоқда ва бунга тайёргарлик ишлари Хельсинкида бошланади». М. Фицуотер СССР ва АҚШ Президентларининг 9 сентябрь куни Финляндия пойтахтида бўладиган учрашуви кун тартиби тўғрисида журналистларнинг берган саволларига жавоб қайтарди.

«Биз музокараларда вақтнинг катта қисми Яқин Шарққа бағишланишини кутмоқдамиз, — деди Фицуотер. — СССР БМТда жуда ижобий ўрин тутмоқда, у шунингдек, ўзининг Саддам Ҳусайн босқинчилигига нисбатан оппозицияда турганлигини жаҳонга билдиради». Айни вақтда, деди Оқ уйнинг матбуот котиби, бу учрашув «иккала раҳбар учун «совуқ уруш» тугаганидан кейинги даврга буюк давлатлар манфаатлари нуқтаи назаридан баҳо бериш имкониятини ҳам яратади».

«Музокараларда Европада оддий қуролли кучларни қисқартириш тўғрисидаги битим муҳокама қилинади, — деди Фицуотер. — СССР билан АҚШ Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг олий даражадаги учрашуви ўтказилиши олдидан имзолаш учун тайёрланиши лозим бўлган бу битим хусусида Оттавада келишиб олган эдилар. Олий даражадаги учрашув дастлабки тартибда шу йилнинг ноябрь ёки декабрь ойида Парижда ўтказилиши мўлжалланган. Иккала Президент бу битимни батафсил муҳокама қилиб ўтирмайдилар, бироқ Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг олий даражадаги учрашуви бўлиб ўтиши учун ушбу ҳужжатни имзолашга тайёрлашни таъминлашга қаратилган омил бағишлашга ҳаракат қиладилар».

ТОКИО. (СИТА мухбирлари Александр Копнов, Владимир Кучко, Георгий Шмелев). Расмий ташриф билан бу ерга келган СССР ташқи ишлар вазири Э. А. Шеварднадзе ва Япония ташқи сиёсат маҳкамаси бошлиғи Таро Накаяма музокаралар тугаганидан сўнг СССР Президентининг Японияга ташрифига тайёргарлик масалаларига доир ҳужжатни имзоладилар. Ҳужжат иккала мамлакат дипломатия хизматлари раҳбарлари ўртасида ана шу ташрифга қадар бир қанча ҳукуматлараро икки томонлама битимларни, шу жумладан, Совет Иттифоқида қайта қуришга техникавий ёрдам бериш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида ҳамкорлик қилиш, маданий алоқалар тўғрисидаги битимларни ишлаб чиқиш учун куч-ғайрат сарфлаш ҳақидаги аҳдномани мустаҳкамлайди.

ҲУЖЖАТЛАР ИМЗОЛАНДИ

Чернобиль фожиаси оқибатларини тугатиш ишида Совет-Япония ҳамкорлиги фожиа оқибатларини тўла тасаввур этишга, жабрланганларни даволаш ва уларнинг аҳволини кузатиб туришга ёрдам беради, дейилади музокаралар натижасида имзоланган Чернобиль атом электр станциясидаги авария оқибатларини бартараф этишда СССР билан Япония ўртасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги меморандумда. Япония томони, дейилади унда, авария натижасида юз берган аҳволни ўрганишда, унинг оқибатларини атом бомбардимонини бошидан кечирган мамлакат сифатида Японияниг тажрибаси ва билимларидан фойдаланиб бартараф этишда СССРга кўмаклашишга тайёр. Томонлар тегишли мутахассисларни бирбирларига юборишни шу йилиёқ бошлаб юборишни зарур ва фойдали, деб ҳисобладилар.

Вазирлар гуманитар соҳада, балиқ овлаш соҳасида ҳамкорликни мустаҳкамлаш масалалари юзасидан маслаҳатлашишни давом эттиришга келишдилар.

Бундан ташқари Э. А. Шеварднадзе билан Таро Накаяма иккала мамлакат ҳудудида ўз ҳукуматларининг ахборот материалларини тарқатиш тўғрисидаги қўшма ҳужжатни имзоладилар, термоядро синтези соҳасида халқаро ҳамкорлик хусусида қўшма баёнот қабул қилдилар.

Коалицион ҳукуматнинг кўпдан-кўп берган ваъдаларига қарамай, ОДЖнинг ОФЖ билан бирлашиш йўлидаги дастлабки қадамлардаёқ аҳоли олдида кўпдан-кўп муаммолар юзага келди. Айниқса, валюта ва иқтисодий иттифоқ кучга киргандан кейин ижтимоий кескинлик кучайиб кетди. Ишсизлик, нархнавонинг кўтарилиши, турмуш даражасининг пасайиб кетиши фуқароларда ташвиш уйғотмоқда. Экспертларнинг берган баҳоларига кўра, ОДЖ Ғарб тузилмасидаги иқтисодиётга ўтиши учун ўн йил талаб этилиши мумкин.

СУРАТДА: валютага савдо қилишга ўтиш арафасида Берлин дўконларининг пештахталари мана шундай кўринишга эга бўлди.

ДПА—СИТА суратлари.

Ранг-баранг олам

ЁТОҚХОНАГА САМОТОШ ТУШДИ

● ШУ ЙИЛ апрель ойида Голландиянинг Энсхед шаҳридаги уйлардан бирига самотош тушди. У тунукани ва 10 сантиметр қалинликдаги томни тешиб ўтиб, ётоқхонага тушган. Яхшиямки, у ерда ҳеч ким йўқ эди, фақат каровот шикастланди. Тушган самотошнинг айланаси 25 сантиметрни ташкил этди.

ФАРОМУШХОТИР ЖАРРОҲ

● ШВЕЙЦАРИЯЛИК бир мижоз узунлиги 18 сантиметр келадиган жарроҳлик асбобини роппа-роса тўрт ой қорнида олиб юрди. У Лозандаги шахсий клиникада операция қилинган, ўшанда жарроҳ ҳаяжонланиб асбобини бемор қорнида қолдирганди.

Афсус бемор яна қайта операция қилинадиган бўлди.

ЗЕРИКМАСЛИК УЧУН

● АНГЛИЯНИНГ «Плесси» деб аталган электрон компанияси тайёра йўловчилари зерикмаслиги учун ҳар бир ўриндиқ суянчиғининг орқа ўнгирига компьютер ўрнатиш ғоясини ишлаб чиқдилар.

Йўловчилар компьютер орқали хоҳлаган маълумотларини олиши, фильм томоша қилиши, ҳатто компьютер орқали борадиган еридаги меҳмонхонага жой буюртма бериши мумкин. Агар керак бўлса, тайёрада кета туриб дунёнинг хоҳлаган бурчаги билан телефон орқали сўзлашиши мумкин, компьютернинг бу хизмати учун йўловчи 1 минут сўзлашувга 7 фунт тўласа бас. Бундан ташқари йўловчилар тайёранинг техник аҳволи, қаерда кетаётганлиги ва бошқа ахборотларни ҳам компьютер орқали бемалол билиб олиши мумкин.

ҲАЗИЛНИНГ ТАГИ ЗИЛ

● ГОНКОНГДАГИ кичик бир ташкилотнинг соҳиби ишларини жонлантириб олиш учун катта миқдорда қарз олди.

Дарвоқе, қарз олишдан аввал мажбурият қоғозини тўлдирди ва кассирга берди. У ҳам ўқиб кўриб қўл қўйди ва пулни санаб берди. Ярим соатдан сўнг эса... не кўз билан кўрсинки, тўлдирилган қоғоз оппоқ ҳолда турарди, сиёҳ ранги ўчиб, ёзувдан асар ҳам қолмаганди.

Бироқ 2 ҳафтадан сўнг криминалистлар ёзувни қайтадан тиклашди ва соҳибни суд қилишди. У эса шунчаки ҳазиллашганини айтди. Эҳ, бечора соҳиб, ҳазили ўзи учун қимматга тушди: суд ундан зарарни тўлаттириб олди ва 5 йилга озодликдан маҳрум этди.

Ирисали ТОШАЛИЕВ, 1940 йил туғилган. ТошДДнинг филология куллиётини 1965 йили имтиёзли диплом билан тугатиб, ЎзШИЖ ФА А. С. Пушкин номидаги тил ва адабиёт институтида кичик илмий ходим бўлиб иш бошлаган. 1967 йили ТошДДда журналистика куллиёти очилиши муносабати билан шу куллиётнинг «Услубият ва адабий таҳрир» кафедрасига ўқитувчиликка таклиф этилган. 1972 йилдан филология фанлари номзоди 1984 йилдан бери кафедра мудири.

Ўзбек тили ва услубияти муаммоларига оид қатор илмий мақолалар, монография ва методик ишланмалар муаллифи..

ТИЛ ВА СЎЗ ҚАДРИ

ЖУМҲУРИЯТИМИЗДА юз бераётган ижтимоий-сиёсий ўзгаришлар жуда кўп тарихий воқеа-ҳодисаларни, миллий-маънавий қадриятларимизни қайта кўриб чиқишни, ҳолис ва ошкора баҳолашни тақозо этмоқда. Бу турғунлик туманида сохталаштирилган тарихимиз, маданиятимизнинг, камситилган миллий-маънавий туйғуларимиз ва анъаналаримизнинг асл моҳияти ва мавқеини тиклаш учун ҳам, бундан кейинги тараққиётимизнинг истиқболларига, фаолиятимиз тарзи ва маромларига муносабатимизни аниқ белгилаб олиш учун ҳам ниҳоятда зарур.

Жамоатчиликнинг тил амалиёти истиқболи, нутқий фаолиятнинг бугунги аҳволи, умумадабий ва услубий маром (норма)лари ҳамда уларни қайта кўриб чиқишга оид тасаввурлари давлат тили ҳақидаги Қонун лойиҳалари муҳокамаси жараёнидаёқ маълум даражада ойдинлашиб қолган эди.

Тил амалиёти нутқ жараёнидир. Демак, тил халқ ҳаёти, унинг фикрлаш тарзи билан бевосита боғлиқ, инсоннинг ўзи каби мураккаб. Тил амалиётида инсон фаолияти барча қирраларининг фикрий ва жисмий моҳияти, бу фаолиятни юзага чиқариш усули ҳамда воситаси ҳайратланарли тарзда уйғунлашиб кетган. Тил фақат фикрлаш, сўзлаш қуролигина эмас, фикр туғилиш жараёнининг таркибий қисми ҳам. Шу маънода у халқнинг билими, тафаккури, хулқ-атвори билан узвий боғлиқ. Тафаккуримиздаги, тасаввуримиздаги ўзгариш, янгиланиш бевосита тилимизда, нутқий фаолиятимизда ҳам ўз ифодасини топади. Бинобарин, **тил ҳам қайта қуриш ҳаракатининг, ошкора фикрлаш жараёнининг фаол иштирокчиси** ҳисобланади. Матбуот, радио, телевидение тилидаги изланишлар, сўз қўллашдаги ўзгаришлар ҳам қайта қуриш жараёнининг, янгича фикрлаш тарзининг ифодаси саналади.

Луғат мулкини яна бир бор қайта кўздан кечириб, давр тақозоси билан кўҳна каломлар қазноғига қамаб қўйилган ёки унутилган, ман этилган сўз ва атамаларни фаоллаштириб, нутқ амалиётига киритиш йўлидаги саъй-ҳаракат **адабий тилнинг ўзи ҳам қайта қуриш жараёнидан холи** эмаслигини кўрсатади.

Аммо Ўзбекистон ШИЖнинг Давлат тили ҳақидаги Қонуни матбуотда эълон қилиниши биланоқ, қандайдир «кон изловчи гуруҳлар»... ўзбек тилида ишлатилиб келинаётган рус сўзларини четлатиш учун ўзбек тилида чиқаётган рўзномалар таҳририятларига хуруж қилдилар» («Совет Ўзбекистони» рўзномасининг 1990 йил 18 январь сонидан), деб афсусланаётган кишилар ҳам йўқ эмас.

Мен бу ҳужумкор «кон изловчилар» сирасига, энг аввало, тилимиз, нутқ маданиятимиз пешқадамлари бўлган сўз усталарини — шоиру адибларни, олиму журналистларни киритган бўлардим. Чунки она тилига бўлган муносабатимизнинг ўзгаришида, ўзбек тилининг ижтимоий мавқеи хусусидаги тафаккурнинг қанот ёзиши ва бу борадаги жамоатчилик тасаввурининг шаклланишида уларнинг ижтимоий қарашлар (нуқтаи назарлар) майдонидаги дадил «фикрий олишувлари» ҳал қилувчи куч бўлди, десак муболаға бўлмас. Уларнинг саъйи-ҳаракатлари туфайли тил халқнинг руҳи, тарихи, хотираси, маънавий қудрати ва маданий тафаккурини намоён этувчи буюк бир мерос янглиғ идрок этилиб, «тил экологияси худди табиат экологияси сингари мўрт ва мураккаб» (Ч. Айтматов) муаммо сифатида кун тартибига қўйилганлигини алоҳида таъкидлаш лозим.

Ўз навбатида, турғунлик даврида турли тилларга мансуб сўз ва атамалар «миграция»сида матбуотнинг «холис хизмат» қилганлиги ҳам маълум. Шунингдек, ҳаётимиздаги ўсиш-ўзгаришлар, янгиликлар, энг аввало, оммавий ахборот воситалари томонидан қайд этилиши ва бу уларнинг тилида ҳам акс этиши кўпчиликка аён. Демак, «кон изловчи»ларнинг таҳририятларга «ҳуружи» хусусидаги мулоҳаза ҳам ўринли эмас.

Баъзи ўртоқлар «кон изловчи гуруҳлар» қаердан пайдо бўлиб, қандай ҳуқуққа кўра ана шундай ҳаракатга киришдилар? Ким уларга бундай ишни топширди? Рўзномаларнинг муҳаррирлари-чи?.. Бу масала нега халқ билан биргаликда муҳокама қилинмади?—деб ажабланмоқдалар.

Сўз ва ифодаларни муҳокамага қўйиб, кўпчиликка тасдиқлатиб олиб, кейин асар ёзган ижодкорни кўрган, билган одам борми? Муҳаррирлик эса сўз танлаш ва ишлатиш эркинлигини жиловлайдиган, тушовлайдиган лавозим бўлмаса керак?

Сўзнинг тарихий-этимологик тавсифи (янги-эскилиги) тасаввури билан унинг у ёки бу нутқ амали учун яроқли-яроқсизлиги, ўринли-ўринсиз қўлланиш тарзи ўртасида маълум фарқ бор. Тил амалиёти кишиларнинг ўз фаолиятларида тилдан фойдаланиши (нутқий фаолияти) махсули саналади ва жамият диди, саъй-ҳаракатига мувофиқ умумий маромларни ишлаб чиқади: тартибга солади ва такомиллаштириб боради. Танлаш ва саралашнинг мана шу табиий жараёни сўзнинг тил луғатидаги муқим ўрнини, услубий мавқеи ва вазифасини ҳам белгилаб беради.

ОТА-БОБОЛАРИМИЗДАН қолган бу муқаддас тил ўзининг бутун тарихи давомида меҳр билан қайта ишланиб, сайқал топиб келган. Адабий тилнинг маданий тил, маънавий мерос дейилиши боиси ҳам шундан. Адабий тилимиз сайқал топиб бўлган, маданийликнинг юқори даражасига эришган, демак, уни қайта ишлашга ҳожат йўқ, биз фақат уни истеъмол қилишгагина бурчлимиз, дейиш калтабинлик бўларди. Зеро, она тилини қайта ишлаш, уни янги жилолар билан бойитиш, нутқ амалиётининг маданийлик мавқеини, куч-қудратини ошириб бориш жараёни ўз тарихигагина эмас, узлуксиз тараққиёт тадрижига ва истиқболига ҳам эга. Демак, бу буюк мерос жамиятнинг доимий меҳрига, ардоғига муҳтож. Она тилининг тақдири, камолоти хусусида ғамхўрлик қилиш унинг ўтмишини эътибордан соқит қилиш деган гап эмас.

Классик адабиётимиз — адабий тилимизнинг ниҳоятда бой кечмиши бор. Унда кўплаб тафаккур юлдузларининг ўз тилини бойитиш йўлидаги изланишлари, «сўз ғаввослари»нинг тил уммонидан қидириб топган ва сайқал берган луғат хазинаси мужассамлашган. Ундаги сўзларнинг сурати ва сийратини, уларнинг ўша давр ижтимоий, маданий оламига муносабатини билмай туриб, тарихимизни, тилимиз ўтмишини, адабиётимизни тушуниш, фаҳмлаш қийин. Бинобарин, ноҳақ унутилган сўзларни бугунги кун луғатига киритиш йўлидаги ҳаракат ўзбек тилининг тарихи ва ҳозири ўртасидаги маълум узилишни тўлдириш зарурати, ўтмиш маданияти ва адабиётини ўрганиш ва ўргатиш эҳтиёжи билан ҳам бевосита алоқадор. Шунинг учун масаланинг «бу ҳаракат қаердан пайдо бўлди, қандай ҳуқуққа (ва топшириққа!) кўра амалга оширилаяпти?» тарзида қўйилиши бизга қатағон йилларга хос дағдағани эслатаётгани бежиз эмас.

Ҳозирги тил амалиёти нуқтаи назаридан сўзларнинг асли қайси тилга мансублиги ҳал қилувчи роль ўйнамайди. Хорижий тиллардан ўзлаштирилган олинмаларнинг маънавий ва грамматик хусусиятларини она тилига кўр-кўрона кўчириш ҳам, уларнинг ўша тилдаги қўлланиш қонуниятларига асосланиш ҳам ўзини оқламайди. Биз учун асосий мезон бу олинма сўзларнинг ўзбекча тил амалиётидаги одатий қўлланиши ҳисобланади.

Сўз ўзингникими, ўзганикими, маъноси, шакли ўзгарганми, ўзгармаганми, булардан қатъи назар, турмушимиздаги маълум тушунчани аниқ англата олса, нарса-ҳодисани тўғри ифодалай олса, у тил амалиёти учун зарур.

Илгарироқ таомилга киритилган **инқилоб, дорилфунун, қомус, муаллиф, муҳаррир, мусиқа** қавмидаги кўпгина сўзларнинг ҳозирги кунда революция, университет, энциклопедия, автор, редактор, музика каби байналмилал атамалар қаторида кенг ишлатилаётганлиги сир эмас. Бу фаол луғат мулкининг маънодош калималари хазинасини бойитди.

Бугунги кун матбуотида истеъфода этилаётган **музофот, вилоят, жумҳурият, нозир, котиб** каби сўз ва атамалар тақдирида ҳам айни мана шу ҳолнинг юз бериши — русча — интернационал лафзлар билан эш бўлиб қолиши мумкин-ку! Бу ҳар бир тил тараққиётида юз бериши мумкин бўлган табиий бир ҳол. Шу боис ҳам «Агар биз ўзбекчалаштириш ниқоби остида сўзларни истеъмолдан чиқариб юбориш йўлидан борсак, орадан 10-15 йил ўтгач, луғатларимиз камида 2 марта қисқариши турган гап» («Тошкент оқшоми», 1989 йил 13 январь) деб одамлар кўнглига ғулғула солиш инсофдан эмас.

«Тилга янги сўзларнинг киргани яхши»лигини тўғри тушунган ҳолда **жумҳурият, вилоят** каби сўзларининг қўлланишини, **республика, область** атамаларини тилимиздан «суриб чиқариш», «истеъмолдан чиқариб юбориш» деб ҳисоблашга қўшилиб бўлмайди. «Матбуот органлари янги терминларнинг ишлатилишини назорат қилиб туриши, тегишли орган, масалан, республика терминология комиссияси тасдиқламасдан туриб ўзгартирилишига йўл қўймаслик керак»лигига даъват қилаётган, тилимизга «қаттиқ ўрнашиб қолган рус ва рус-байналмилал сўзларидан маҳрум бўлишдан» чўчиб, «уларни ўзбек адабий тили сафидан бегоналаштириш... ҳаракатини ўз вақтида тўхтатиш»га чақираётган олимлар ҳам талайгина.

Маълум сўзнинг ёки сўзлар гуруҳининг янгидан истеъфода этилишини амалда, ишлатилиб келинаётган маънодош калималарни (уларга муқобил бўлган бошқа сўзларни) «истеъмолдан чиқариб юбориш» «рус-байналмилал сўзлардан маҳрум бўлиш» деб тушуниш тўғри эмас. Тил луғати ҳовуз эмаски, бир томондан қанча сўз қўшсанг, иккинчи томондан шунча лафз чиқиб кетса... Ҳеч бир сўз ўз ўрнини бошқасига осонликча бўшатиб бермайди. Бу муаммони тил амалиётидаги янгилик ва эскилик ўртасидаги ўзига хос рақобат ҳал қилади.

Таомилга киритилаётган сўз, гарчи у моҳият эътибори билан эскирган (архаик) бўлса ҳам, ҳозирги кун нутқ мароми учун янгилик ҳисобланади. Эскирган сўзнинг мавжудлигидан, унинг бир вақтлар ишлатилганлигидан хабарсиз кишилар бундай сўзларни янгилик (неологизм) сифатида қабул қиладилар. Эски сўзларни янгича фаҳмлаш (эгологизм)нинг бугунги қизғин жараёни ҳам тилга фаол онгли муносабат натижаси. Эски луғат хазинаси эса адабий тилни бойитувчи, унинг маромларини янгиловчи муҳим манба ҳисобланади. Халқ шевалари, лаҳжалари билан бир қаторда турувчи бу манбани менсимаслик бой имкониятлардан воз кечишга олиб келган бўларди.

Сўзларнинг барчасини битта андоза билан ўлчаб бўлмайди. Маълум сўзларни жонлантириш бошқаларини адабий тил луғатидан суриб (ҳайдаб) чиқаради, деб тушуниш тил тараққиётини жуда жўн тасаввур этишдан бошқа нарса эмас. Зеро, тилдаги сўзлар йўл ҳаракати белгилари эмас. Адабий тил луғатини эса тақиқ ва фармойишлар билангина қарор топтириб бўлмайди.

МАҚСАД — тилимиз мавқеини кўтариш, сўз бойлигини кўпайтириш. Аммо атамалар қўмитаси ўзи лозим топган сўзлар рўйхатини тавсия этмагунча ҳар қандай янги сўз қўллаш ҳаракатини тўхтатиб туриш ҳақидаги даъват-чақириқларни қандай тушунмоқ керак?

Фикримизча, бунинг асосий сабабларидан бири сўз танлаш ва қўллашнинг барча учун бир хиллик, умумийлик ва мажбурийлик мезонигагина асосланганлигидан. Нутқ амалиётимизнинг тасвирий-таъсирчан воситаларга камбағаллиги, бир қолипдаги кўп жиҳатдан тил таълими ва тил ташвиқининг ягона ва мажбурий маромлари тасаввури асосида қурилганидан. Чунки барча учун ягона, доимий ва мажбурий маром (норма) тасаввури моҳият эътибори билан нутқ амалиётидаги ранг-барангликни, услубий товланишларни инкор этади. Умумий ва мажбурий маром мантиғи тил луғатининг хилма-хил сўз ва атамалар, маънодош калималар билан бойишидан манфаатдор эмас. Сўз ва ифодаларнинг маънодошлиги, услубий табақаланиши ва товланишлари ягоналик, бир хиллик ақидасига зид.

Мана шу ақидага мувофиқ сўз қўллаш маромларини соддалаштириш ва оддий бир қолипга солиш, А. Қаҳҳор таъбирича, «қуюшқон»га тушириш нутқимизни қашшоқлаштириб, бисотимиздаги бир ҳовуч сўзни ўз ҳаётий заминидан узоқлаштиришга олиб боради. Турғунлик даври матбуотида бир хил андозадаги тумтароқ, ялтироқ, шақилдоқ услубнинг барқарор қиёфа касб этиб улгурганлиги сир эмас-ку! Ахир чучмал ҳавойилик, серпардоз, бурама муболағабозлик рағбатлантирилиб, матбуот сўзи ўз моддий маъносидан узилиб қолганлиги, сохтакорлик оммавий ахборот нутқида чуқур илдиз отганлиги маълумку бугун бизга. Буларнинг барчаси сўз қўллашдаги **чеклашлар ва тақиқлашлар туфайли** юз берган эмасмиди?

Тилшуносликнинг адабий тил маромлари ҳақидаги нуқтаи назари ҳам асосан шунга мувофиқ эди. Бу тасаввур ҳали ҳам устивор тил илмида. Айрим ўртоқларнинг ўзларини ўзгармас қатъий маромларнинг сезгир посбони деб ҳис этишлари боиси ҳам шундан.

Бунинг бошқа сабаблари ҳам бор, албатта.

Тил илми одатда адабий тил маромларини бевосита ҳар бир давр нутқ амалиётидан келиб чиқиб тайин этади. Турғунлик даври тил маромларини ҳам тилшунослар ўйлаб чиқарган эмас, балки ўша давр амалиёти хусусиятлари асосида қайд этилган ва қоидалаштирилган. Шу жиҳатдан адабий тилимиз табиатидаги кемтикликлар, камчиликлар учун тилшунослардан хафа бўлиш ўринсиз. Чунки халқ руҳига, онгига сиғмайдиган ҳавойи, баландпарвоз услуб қаламкашлар қаламидан қарор топганлиги аниқ.

Ўз навбатида, тилшуносликнинг бу даврда асосан тилнинг қурилишини, ички механизмини тадқиқ этиш билан банд бўлиб, тил амалиёти, нутқ маданияти ва маҳорати муаммоларига етарли эътибор бермаганлигини ҳам таъкидлаш лозим.

Оқибатда, матбуот услуби тайёр андоза ва қолиплар тусига кириб, ҳис-туйғудан узоқ, жонсиз бир тилга айланиб қолганди. Унинг пойдевори эса, шубҳасиз, турғунлик даврининг мадҳиябозликка мойил фикрлаш тарзидан, мақтанчоқликка ихтисослашган сўз-тушунчалардан урилган бўлиб, у сўз танлашда «қуюшқон»дан чиқишни маромсизлик (нормани бузиш) деб ҳисобларди.

Аслида эса, Алишер Навоий таъбирлари билан айтганда, бундай «мадҳ услуби... беравнақ» эди, зеро, «усул, қоидаси билан ҳаракатга мувофиқ эрмас эди». Инсон хаттиҳаракатига, унинг турмушига монанд бўлмаган бу «ўлик» нутқ халқнинг жонли, қочиримли, ўйноқи тилини бузиш, **рўйхатга қараб сўз танлаш** «самараси» эди.

Бир хилда гапириш, бир хилда сўз қўллаш халқ тили билан адабий тил ўртасидаги жарликнинг чуқурлашишига, кенгайишига олиб бораётганлигидан сўз санъаткорлари бежиз ташвишланмаганлар. А. Қаҳҳор «Нима учун кўча ҳаракати қоидасини бузган кишига милиция ҳуштак чалади-ю, бутун бир тилни бузаётган кишиларга ҳеч ким ҳеч нарса демайди», деганларида оммавий ахборот, бадиий адабиёт тилидаги мана шу хил бузишларни назарда тутган эди. Шунга ҳамоҳанг фикрлар Асқад Мухтор, Пиримқул Қодировларнинг мақола ва суҳбатларида ҳам неча бор таъкидлаб ўтилган. Эркин Воҳидов эса «Кўнгилдаги гаплар» мақоласида «расмий ёзишмалар тилидан фарқ қилмайди»ган «замонавий услуб» тарафдорлари «...сўнгги йилларда айниқса кўпайиб қолди. Маҳаллий матбуот, радио учун шошилинч материал етказиб берувчи бундай косиблар тилимизга бениҳоя катта «холис хизмат» қилишяпти. Биз ҳар куни радиодан, масалан, бободеҳқонларнинг **аҳд-паймон** қилишаётганини, **чўл шайдоларининг оби ҳаёт олиб** келаётганини эшитамиз; телевизордан раққосаларнинг **навозишини** кўриб, ойнаи жаҳонга **нигоҳбон** бўламиз» дея киноя қилибгина қолмай, «Ўзбек адабий тилини пайҳон қилувчиларни тушовлаб қўйиш» зарурлигини уқтиради. Деҳқон тили билан журналистга «Жимжима гапни қўй, тўғрисини ёз, токи кўрсин, билсин, англасин олам», деб мурожаат қилади.

Ҳа, ҳақиқатан ҳам бу шақилдоқ услубни жиловлаш, тўғрича сўзлашга, ростини айтишга одатланиш керак эди. Бу «шартта-шартта сўзлабон, тилни тутилтирмай» (Тавалло) сўзлаш, ёзиш учун ҳам, муҳими, «оммага очиқ ҳақиқатни тўппа-тўғри, аниқ ва равшан қилиб айтиш керак» (В. И. Ленин)лиги учун ҳам зарур эди. Мана шу заруратни чуқур ҳис этиш ва уни рўёбга чиқариш матбуот ходимлари, журналистлар, ёзувчилар, зиёлилар зиммасига алоҳида масъулият юклайди. Ҳозирги кун матбуоти, радио-телевидение тилидаги изланишлар, янгиланишлар ҳам расмий нутққа монанд бир қолипдаги ҳиссиз, жонсиз услубдан халос бўлиш йўлидаги интилишдан иборат.

Бу интилиш ва изланишлар адабий тил имкониятларини бойитиш, янги нутқ товланишлари ва услубий маромларни қарор топтириш жараёнини бўлиб, унда моҳият эътибори билан икки хил маром (норма) тасаввурининг тўқнашиши юз бермоқда.

Нутқ амаллари кишиларнинг ўзи каби мураккаб ва кўп қиррали. Бинобарин, адабий нутқ маромларида ҳам табиатан даражаланиш, қатламланиш хусусияти, турли соҳа ва шароитларга хосланиш фазилати мавжуд. Тил амалиёти ижодий, тадрижий фаолият тури сифатида услубий ранг-барангликка, сўз қўллашнинг мақсадга мувофиқлиги мезонига таянади. Бу адабий тилнинг услубий (стилистик) маромлари негизидагина, матн талаби асосидагина тўғри тушуниш ва идрок этиш мумкин.

ҚАТЪИЙ, ЯГОНА маром тасаввури, умумийлик мезонини услубий маромларнинг ички даражаланишлари учун татбиқ этиш нутқий айирмаларни инкор этишга олиб келади. Қатъий маром тарафдорларининг нутқ амалиётидаги ўзгаришлар билан келиша олмаётганликларининг боиси ҳам мана шунда. Қатъий нормативлик мезони ҳатто ўрта мактаб тил таълими учун ҳам фойдали эмас. У тилга онгли муносабатда бўлишни, ундан ижодий фойдаланишни чеклайди. Фалон сўз яроқли, пистон сўз яроқли эмас тарзидаги умумий тасвирларнинг кишиларни чеклайдиган ва чалғитадиган мезонга айланиши ҳеч гап эмас. Сўзнинг тўғри ёки хато ишлатилганлиги унинг шу нутқ таркибида мақсад мувофиқлиги билан белгиланади. Муҳими, А. Қаҳҳор айтганларидек, «Сўзни мих қилиб қоқиб, қалпоғини узиб ташла, биров суғуриб ололмасин». Сўз қўллашнинг асосий мезони — услубий маромий моҳияти мана шунда. Тил амалиётини, сўз танлаш ва қўллашни назорат қилишда мана шу мезонга асосланиш зарур.

Матбуотдаги янгиланиш ва ўзгаришларни ҳам, турфа товланишлар, ҳатто айрим камчилик ва қусурларни ҳам шу кунги тилимизнинг тадрижий услубий табиатидан қидирмоқ лозим. Бу жараёнда бетараф лисоний муҳитнинг дарҳол қабул қилиши қийин бўлган сўз ва атамаларнинг, айрим чалкашликларнинг бўлиши ҳам табиий бир ҳол. Ҳар қандай янгилик осонликча идрок этилавермайди. У ёки бу сўзнинг ишлатилишига турлича ёндошиш ҳам фавқулодда ҳодиса эмас. **Ноҳия, қўмита** қавмидаги баъзи сўзлар хусусидаги мулоҳазалар ҳам тил луғатини шахсий фаҳмлашнинг ифодаси. **Маконимиз** (адресимиз), **тил воҳидлари** (элементлари), **лакуна** (бўшлик), **синимо** (кино), **хатиб** (лектор) **бухрон** (тараққиёт) каби нотаниш ва ноаниқ сўзлар дафъатан эриш туюлади кишига.

Шунинг учунгина уларни ман этиш ўринли бўлмаса керак. Чунки булар ҳам сўз танлаш маромларини қайта ташкил этиш жараёнидаги изланишларга даҳлдор. Изланиш эса турли имкониятларни синаб кўришдан иборат. Сўзни синаш учун ишлатиш керак. Амалда қўлланмаган сўзнинг кўпчилик дидига ўтириш — ўтиришмаслиги хусусида ҳукм чиқариш мушкул. Шу боис бу тоифадаги сўзларни нутқ амалиёти синовидан ўтишига имкон бериш зарурга ўхшайди.

Бу шунинг учун ҳам зарурки, адабий тилнинг маромланиш жараёни нутқ амалиётидаги айрим маромсизликларни истисно этмайди. Маром (норма) бор жойда маромсизлик (анормативлик) ҳам бор.

Машҳур француз тилшуноси Ф. де Соссюр келажак авлод учун ўзгармас тил яратишни хоҳловчи кишини ўрдак тухумини босиб жўжа очаётган товуққа қиёс қилган ва бу «ўзгармас» тил, у истайдими йўқми, бундан қатъи назар, барча тиллар мубтало бўлган оқимга ноилож эргашган бўларди, деб таъкидлаган эди. Ҳозирги шароитда тилни қайта маромлаштириш ҳаракати Иттифоқимиздаги кўпчилик миллий тиллар учун характерли хусусият ҳисобланади.

Ушбу жараён фақат оммавий ахборот ва тарғибот тили ва услубини қайта ташкил этишдангина иборат эмас. Бинобарин, матбуот тилидаги бир нечта сўз мисолида тилимизга арабча, форсча сўзлар зўрлаб киритиляпти, деб ҳукм чиқармай, адабий тилимизнинг барча услубларидаги аҳволни ҳисобга олиш керак. Бу хил изланишлар расмий ва илмий нутқ соҳаларида ҳам (бир мунча секинлик билан бўлса ҳам) амалга оширилмоқда. Лекин уларнинг кўпчилик назарига тушиши қийинроқ кечади. Матбуот тилидаги янгиланишлар расмий ва илмий услуб маромларини қайта кўриб чиқиш жиҳатдан ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Тилимиз қатламларида яшириниб ётган, бошқалар илғаб ололмаган имкониятлар юзага чиқмоқда. Бу кўпинча урф бўлиб қолган одатдаги маромлардан четга чиқиш, янги сўз ижод қилиш, сўзни ғайри одатий қуршовда ва маънода қўллаш билан боғлиқ бўлиши ҳам мумкин. Ижодий нутқ, шахсий услубий маҳорат сўзни нурлантириб, қувватлантириб юборишга қодир. Ҳақиқий сўз усталари ғайри оддий тасодифий сўз қўллашни ҳам фикру туйғуларнинг чайқалмай, қоқилмай равон оқишига бўйсундира оладилар. Мана шу хил «маромсизлик»лар туфайли фикрлар силсиласи, туйғулар тўлқинига монанд услуб номли нутқ юзага келади. Шу нутқ амалининг табиий оқимига, услубий маромига тушган сўзнинг ишлатилиши ўринли бўлади — мақсадга мувофиқ саналади. Демак **маромсизликни уқувсизликдан фарқлаш** керак. Маълум мақсадни аниқ ва таъсирли ифодалашга хизмат қилган маромсизлик тил қонуниятларини билмаслик, уларга beписандлик оқибати эмас. (Улар уқувсизлик, саводсизлик туфайли келиб чиқадиган нуқсонлардан, нутқ ғализликларидан фарқ қилади). Нутқ маромларининг «бузилиши»даги бу икки хил ҳодисани бир хил мезон билан баҳолаб бўлмайди. Нутқ маҳорати қатъий — мажбурий маромларни эмас, балки эркин ижодий услубий мезонларни тан олади. «Сўзни қайлиқ сайлагандай севиб сайлаш»га, «то қўл урса муҳаррирга рашк айлаш»га (Асқад Мухтор) одатланган қаламкашлар қавмининг тил тараққиётида, унинг сайқал топишида тутган ўрни ҳам уларнинг тилга ижодий муносабати билан боғлиқ. Шу боис адабий тил маромларининг маромсизланиши ва маромланишига жавобгарлик ҳам, биринчи навбатда, шулар зиммасида. Зеро, тил уларнинг асосий иш қуролидир.

«ҚАНИ ЭНДИ ЎЗИНИ зиёли деб ҳисоблаган ҳар бир одам тилимизга керакли бир сўзни олиб кирса, унутилган бирор сўзимизни тирилтириб луғатимизга қўшса...». Эркин Воҳидовнинг бу истаги «кон изловчилар» ҳуқуқига оид савол моҳиятига ҳам бевосита даҳлдор. Зеро, шоир Хуршид Даврон ёзганидек, «ҳар бир одам: Она тилим — улуғ тилим!» деб ҳайқириш ҳуқуқига эга».

Ирисали ТОШАЛИЕВ.

«Ёш ленинчи» «Обуна—91» «Обуна—91» «Обуна—91» «Обуна—91» «Обуна—91»

Ёрдамингизга муҳтожмиз

«Ёш ленинчи» рўзномаси ходимлари! Сизларга Қашқадарё вилояти, Деҳқонобод ноҳиясидаги Ҳ. Олимжон номли давлат хўжалигининг Бешбулоқ қишлоғида яшовчи ногирон мухлисингиз Тоштемир Ҳожиев ёрдам сўраб мурожаат этаяпти.

Мен 1946 йилда Бешбулоқ қишлоғида туғилдим. 1966-68 йилларда Совет Армияси сафида хизмат қилдим. Ҳарбий хизматнинг сўнгги йилидан бошлаб бот-бот оғрийдиган бўлиб қолдим. Врачлар радикулит, полиартрит, деб диагноз қўйишди. Тўғриси хизматда орттирган касалим ҳаётимни чил-парчин қилди. Орзуларим армонга айланди. Яримжон бўлиб қолдим. 1972 йилдан бошлаб менинг соғлиғим жуда ёмонлашди, доимий яшаш жойим шифохона бўлиб қолди. Деҳқонобод, Нишон, Қарши ва Тошкентдаги шифохоналар, Қамашидаги «Қизил том» санаторийсининг игнатерапия бўлими ҳам менинг дардимга даво бермади. Ярим шол бўлиб қолдим.

Инсон боласи бошига фалокат бир келса, яна бостириб келар экан. 1984 йилдан ўпка сили касалининг энг оғир формаси билан вилоят силга қарши шифохонасига ёткизилдим, олти ой жойимдан туролмадим. Бироз оёққа турганимдан кейин докторлар ўпкамни операция қилишди. Лекин фойдаси бўлмади. Йилнинг тўрт ойи: июнь, июль, август, сентябрь ойларида уйимда бўлишим мумкин. Бошқа вақтлар шифохонада бўламан. Шунча касаллик билан ВТЭКка (врачлик техник эксперт комиссияси) учрашмадингизми, дейишларингиз мумкин. Менга 1985 йилда вилоят ВТЭКи 2-группа ногиронликни белгилаган эди. Кўп ўтмай вилоятдан тузилган комиссия (Бердиев раҳбарлигида) менинг озгина нафақамни ҳам кўп кўришди.

Ҳурматли редакция! Энди мен сизларни оилавий аҳволим билан таништираман. Отам 86 ёшда. Икки йилдан буён ўрнидан туролмайди. Ўтган йили буйрагидан операция бўлган. Онам 80 ёшда. Кўзи ожиз бўлиб қолган. Операция ҳам ёрдам бермади. Хотиним ва 6 нафар болам бор. Тўнғич ўғлим 9-синфда ўқийди, кичиклари ҳали ёш. Дарвоқе, қизим Гулшод Ҳожиева ҳам II гуруҳ болалик ногирони, юролмайди. Одамларнинг айтишича, қизим учун 1990 йил январидан бошлаб 70 сўм нафақа белгиланиши керак экан. Лекин май ойигача 30 сўмдан пенсия олдик. Хотиним ноҳия социал таъминот бўлимига апрель ойида ариза берган. Ҳалигача жавоб йўқ.

Оилада 10 жон яшаймиз. Шундан 4 таси ногирон, ҳаммаси ҳам бировнинг кўмагисиз юролмайди (отамга кўмак ҳам фойда беролмайди, туролмайди). Оиламиздан бирон киши ишламайди. Зеро, бунга имкон ҳам йўқ. Энди бор умидим сизлардан, Сизларнинг инсонга хос холис хизматларингиз ҳақида рўзномангизда ўқиганман. Палатадошларим ҳам «Ёш ленинчи»га ёз. Фақат шуларгина сенга ёрдам беради, деб айтишди.

Азиз «Ёш ленинчи», гарчи ёшлигим дард-алам билан ўтган бўлса-да, Сенга талпинаман, Сенга ишонаман, сенинг ёрдамингга муҳтожман. Охирги умидим ҳам сендан.

Салом билан Тоштемир ҲОЖИЕВ».

ТАҲРИРИЯТДАН: Рўзномамизнинг юқоридаги ойнасўзи талабига кўра ушбу дардли мактуб таҳрирсиз берилмоқда. Бизни бир нарса ўйлантиради. Наҳотки Деҳқонобод ноҳия раҳбарлари ўз ҳудудида яшовчи Ҳожиевлар оиласидай моддий ва маънавий кўмакка муҳтож оила борлигини унутишса. Биз ушбу дардли мактубга Қашқадарё вилояти ижтимоий таъминот бўлими ва халқ депутатлари Деҳқонобод ноҳия Шўроси ижроия қўмитаси раҳбарларидан аниқ жавоб кутамиз.

МУХЛИСИ БЎЛИБ ҚОЛАМАН

Оиламизда йигирма йил даврий нашрлар ўқилмаган. Балки ундан ҳам зиёддир. Рости бунга қизиқиш, эҳтиёж йўқ эди. Билардик, нималар ҳақида фикр юритилишини. Лекин эътироф этишим керак, 50-йилларда ўзбек матбуотини ўқирдим. Катта қизиқиш билан. Ўша кезларнинг ўткир қаламли муаллифи бўларди Ориф Юнус деган. Яширмайман. Шу кишининг мақолалари туфайли бошқа рўзномалар қатори «Ёш ленинчи» билан ҳам ошно эдим.

Кун ўтди, ой, сўнг йиллар. Ориф Юнус негадир кам, сўнг ёзмайдиган бўлди. Кейин билсам, уни роса сиқувга олишган экан. Эътиборан шундан кўп йиллар рўзнома ўқишни йиғиштирдим. Барибир ҳақиқат ёзилмасди.

Замон ўзгарди. Тўғрисўз, соғлом фикр эътироф этиладиган бўлди. Аммо ҳамма нашрларда ҳам эмас. Хуллас, танлай-танлай «Ёш ленинчи», «Комсомольская правда»ни яна қўлимга олдим. Икки йил бурун. Ҳозирча бу рўзномалар саҳифаларидан ўзимни қийнаган муаммоларга ечим, истиқболга йўл топаётибман.

Турсун АМИРХОНОВ,
Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, Бекобод ноҳияси, «Ленинград» давлат хўжалиги, 2-бўлим ижарачиси.

ҚИРҚ БЕШ ЙИЛДАН СЎНГ

«Ёш ленинчи»нинг обуна баҳоси ошибди, деган гап тарқалиб қолди-ю, турли мунозаралар пайдо бўлди. Кимдир унинг баҳоси қимматлигидан қатъий назар обуна бўлишлигини, яна кимдир яхшиси уни ҳар куни рўзнома дўконидан сотиб олишлигини билдирмоқда. Тўғрисини тан олиш керак. Одамлар дардини тингламаган, ғамгусорлигига шерик бўлмаган, яхши кунларидан қувониб, ёмонидан қайғурмаган рўзнома-рўзномами? «Ёш ленинчи» эса ҳаммабопгина эмас, балки дилкашу-сирдошлиги билан ажралиб туради.

Мана, Улуғ Ватан уруши бўронлари тинганига ҳам 45 йилдан ошмоқда. Аммо уруш қатнашчиси бўлган отам 45 йилдирки, «Улуғ Ватан уруши қатнашчиси» деган гувоҳномани олиш учун не-не идоралар эшигида сарғаймади, дейсиз. Яхшиямки «Ёш ленинчи» бор экан. Унинг аралашуви билан шу йил 15 июнда отам «А № 423270» сонли гувоҳнома олишга муяссар бўлди.

Одамга алам қиладиган жойи шуки, отамга уруш қатнашчилари эга бўлган ҳуқуқлар унинг ёши бир жойга бориб қолгандагина насиб этди. Одамлар мушкулини осон қилаётган шундай рўзномага обуна бўлмай бўларканми?

А. ҚУТБИДДИНОВ,
Наманган шаҳри, Варовский кўчаси, 19-уй.

Ф. СП—1

Министерство связи СССР „Союзпечать"

АБОНЕМЕНТ на газету 64607 (индекс издания)

«Ёш ленинчи»

Количество комплектов:

на 1991 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда (почтовый индекс) (адрес)

Кому (фамилия, инициалы)

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА на газету / журнал 64607 (индекс издания)

п.в. место

«Ёш ленинчи»

Стоимость	подписки	___ руб. ___ коп.	Количество комплектов
	переадресовки	___ руб. ___ коп.	

на 1991 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда (почтовый индекс) (адрес)

Кому (фамилия, инициалы)

Янги шеърлар

Яшаган йилларимни

Яшаган йилларимни
Ҳазон каби ёқаман.
Эртанги келар кунга —
Муштоқ бўлиб боқаман.
Дўстлар учун ҳаётда
Тонглар бўлиб отганман.

Аммо ғаним кўксига
Тикон бўлиб ботганман.
Яхшиларга қалбимда
Заррача алам ҳам йўқ.
Ким ёмон ният қилса,
Қадаламан мисли ўқ.

Улфатлар даврасига
Боргум ширин сўз бўлиб.
Локин ёмон ёнидан
Кетгум йироқ кўз бўлиб.

Қора соч тун ортидан
Оқ соч кун келар, қара.
Бир-бирин қувиб яшар
Доим оқ билан қора.

Укаларга

Сенинг учун яхши кунлар,
укагинам, олдинда.
Эзгуликнинг бекатида
бир дақиқа тўхтаб ўт.
Белбоғингни бўш қўйгил-да,
жиловни ол қўлингга,
Пешонангни танғиб бойлаб,
кўкрагингни мағрур тут.
Эътиқодни пок сақлагил,
тоза бўлсин виждонинг,
Ҳаётнинг қил кўпригидан
ўтгил-да, мақсадга ет.
Турмуш номли аравага
қўшилгансан сен энди,
Аравангни энди ўзинг
тортгил-да, олдинга кет!
Орттирганинг бойлигингни —
шодлигу ташвишингни

Ўша эски аравага
мен розиман, ортиб ол.
Ҳаёт асли метин каби
қаттиқ ҳамда шафқатсиз,
Унда сенинг ҳаққинг бордир,
ўз ҳаққингни тортиб ол.
Мустақилсан, тиргович йўқ,
қадамингни дадил бос.
Елкангга томган ёшни
енгларингга артиб ол.
Яна такрор айтаманки:
шафқатсиз бу ҳаётдан
Укагинам, улушингни
энди ўзинг тортиб ол!

ТЎЛҚИН.

ХАЛҚИМ ДАРДИ

— Дада нега Орол қуриб бормоқда,
Ахир у тоғлардан жуда пастдадир!
— Э, ўғлим буларнинг барига сабаб,
Халқим ардоқлаган оппоқ пахтадир.
Қақраган чўлларга сув очдик шитоб,
Юқори ҳосил деб, маррани кўзлаб.
Бу кун одамлар ҳам, ерлар ҳам бетоб,
Орол қуриётир зорланиб, бўзлаб.
Боғларни қуритдик, пахтазор қилдик,
Мақтовдан қаварди бу «олтин қўллар».
Планни муқаддас номус, ор билдик,
Халқим ардоқлаган «оқ олтин» сабаб,
Минг-минглаб касалманд гўдак туғилди.
Дарёлар қуриди, гиёҳлар сўлди,
Боғларни тарк этди булбул навоси.
Ўғлим, пахта сабаб оғуга тўлди,
Она юртимизнинг хушбўй ҳавоси.
Оролим йиғлайди, халқим йиғлайди.
Кўз ёшлар Оролнинг суви каби шўр,
Орол деб халқимни дарди улғайди.
Унда Орол йиғлар, келиб ҳолим кўр,
Бунда Оролим, деб, халқим йиғлайди.

Мусо ҒОИПНАЗАРОВ.

СОЧИНИНГ САВДОСИ ТУШДИ БОШИМА БОШДИН ЯНА.

Суратқаш Иномжон ЖЎРАБОЕВ.

ОҚ ТОНГЛАР ОРЗУСИ

Ҳар гал кундан кун халқининг севимли ҳофизларига айланиб бораётган ёш хонандалар Охунжон Мадалиев, Муҳриддин Холиқов ва Ғиёс Бойтоевнинг қўшиқлари янграганида вужудимда ҳузурбахш туйғу уйғонади, қувончдан, ҳаяжондан ва тотли азобдан жисмимда ўзимга бегона ҳислар кўз очади. Ўз қўшиғига қўшиб, ҳофиз юрагимни банд қилган ишқ, муҳаббат, армон, соғинч, фироқ ва висолни куйлайди.

Гул узатсам жонон
қўлингга.
Қараб қўйдинг ўнгу сўлингга.
Уялдингму ё ўзгалардан,
Қандай хаёл келди
кўнглингга?

Юракка мойдай ёқаётган бу янги қўшиқ кимники? Охунга ўхшамайди. Муҳр ёки Ғиёсникими? Даставвал янги ашула тинглаган ҳар қандай одам ҳам тахминан ана шундай хаёлга боради. Йўқ, шу ерда жиндай янглишдингиз, қўшиқсевар дўстим. Бу ашула наманганлик ёш хонанда Ғофиржон Каримовники.

— Ғофиржон ака, суҳбатимизни анъанавий саволдан бошласак. Сизни дастлаб санъат оламиға ким етаклаб кирган?

— Ҳозир етишиб чиқаётган хонандаларнинг аксарияти ўзининг санъаткор оиладан эканини таъкидлайди. Менинг отам Абдулбосит Каримов ҳам Наманган ноҳия маданият уйида анча вақт бадиий раҳбар бўлиб хизмат қилганлар. Ўзим Наманган ноҳиясининг Қиёт қишлоғида туғилиб вояга етганман. Болалигимда отамга эргашиб кетаверардим. Маданият уйида турли хил мусиқа асбобларини ҳавасга, шунчаки ўйин учун чалиб юрдим. Сўнгра санъатга, қўшиқчиликка меҳрим тушиб қолди...

— Кейин-чи?

— Кейин... Отамдан қўшиқ айтишни, тор чертишни ўргандим. 1982—1986 йилларда Тошкент Давлат маданият институтининг Наманган филиалида таҳсил олдим. Устозлар орттирдим. Ўзбекистон ШИЖда хизмат кўрсатган артист Ўринбой Нуралиев ва бастакор Саидхўжа Холдорхўжаевлар менга қўлларидан келганича ёрдам бердилар. Уларни қаерда бўлмасин, алоҳида ҳурмат билан тилга оламан.

— Кўпроқ қандай қўшиқларни куйлашни ёқтирасиз?

— Классик қўшиқларни жону дилим билан тинглаб, ўзим ҳам ниҳоятда севиб куйлайман. Фаттоҳхон Мамадалиев, Камолиддин Раҳимов, Очилхон Отахонов, Ҳасан Ражабий каби классик қўшиқнинг моҳир ижрочиларини ҳам ўзимга устоз деб биламан.

— Репертуарингиздан қандай қўшиқлар жой олган?

— «Сегоҳ», «Дугоҳ», «Муножот», «Сайдинг қўя бер сайёд» каби классик қўшиқлар билан бирга «Ноз-ноз», «Гул узатсам», «Сени севаман», «Замон янги», «Ёр-ёр» сингари ёшларга хос ашулаларим ҳам бор. Албатта, ҳали ўз устимда жуда кўп ишлашим, ижод қилишим, тинмай изланишим зарур. Худо хоҳласа улкан режаларим бор, амалга ошираман дея ният қилиб қўйганман. «Яхши ният, ёрти мол» дейишади-ку машойихлар. Зора...

— Жамоангиз ҳақида ҳам икки-уч оғиз сўзлаб берсангиз!

— Айни пайтда вилоят комсомол қўмитаси қошида «Садо» ёшлар дастаси ташкил қилганмиз. Мен билан бирга чолғувчилардан Насриддин Ёқубжонов, Зайниддин Кўчқоров, Сойибжон Долиев, Муҳаммаджон Абдуллаевлар сидқидилдан меҳнат қилишяпти. Жамоамиз ниҳоятда аҳил, орамиздан қил ўтмайди.

Шу ўринда биз Ғофиржон Каримов хизмат қилаётган «Садо» дастасининг фаолияти ҳақида ҳам қисқача тўхталиб ўтишни лозим топдик. Дастанинг тузилганига унча кўп вақт бўлгани йўқ. Лекин вилоят комсомол қўмитасининг топшириғи билан даста аъзолари жуда кўп шаҳарларда гастролларда бўлиб қайтишди. Айниқса, Улан-Уде, Киев, Иркутск шаҳарларидаги ҳарбий қисмларга бориб, киндик қони тўкилган тупроқдан йироқда йигитлик бурчини ўтаб юрган ҳамюртларимизга ўзбек халқи номидан салом йўллашгани нур устига аъло нур бўлди.

— Агар сизга бирор сеҳргар йўлиқиб қолиб, Ғофуржон, битта тилагингизни бажо келтираман, қани, юрагингиздагини айтинг, деса нима деган бўлардингиз?

— Тўғрисини айтаверайми?

— Албатта-да.

— Чегарадан чиқиб кетаман-да... Ҳа майли, бошингга қилич келса ҳам тўғрисини сўйла дейишган. Халқ меҳрини қозонадиган санъаткор бўлишни сўрардим. Элу юрт менинг ҳам қўшиқларимни севиб тингласа дейман, аммо шунга яраша ҳаракат ҳам қиламан. Ҳали ҳаммаси олдинда, Ғофирбой, деб қўяман ўзимга ўзим. Орзуга айб йўқ-ку ахир...

Ғофиржон Каримов билан турли мавзулардаги суҳбатимиз узоқ давом этди. У бугунги кунда етишиб чиқаётган ёш ҳофизлардан О. Мадалиев, М. Ҳолиқов, Ғ. Бойтоев, А. Олимов, Б. Умаров, Н. Алимахсумов қўшиқларини севиб тинглашини, уларнинг ижодини мунтазам кузатиб боришини ҳам гапирди. Суҳбат мобайнида классик қўшиқларга ихлоси баланд эканини бир неча маротаба такрорлади.

Ғ. Каримов яқинда Наманган вилоятида ўтказилган қўшиқчиларнинг вилоят «Камолот—90» конкурсида қатнашиб, иккинчи ўринни эгаллади ва жумҳурият ёш хонандаларининг беллашувига йўлланма олди. Иқтидорли ҳофизга санъат деб аталмиш машаққатли довоннинг ўнқир-чўнқир йўлларидан мардоновор ўтиб олишда сабр-тоқат, бардош, омад ва муваффақиятлар тилаб қоламиз. Зеро, хонанданинг ўзи айтмоқчи, ҳали ҳаммаси олдинда: санъат чўққисини забт этиш ҳам, қўшиқ шайдоларининг қалбига йўл топиш ҳам, ижод, изланиш, етук санъаткор бўлиш, ҳамма-ҳаммаси олдинда. Олдинда яна отажак оппоқ тонглар ҳам бор...

Шуҳрат ДЕҲҚОНОВ.
ТошДД журналистика куллиёти толиби.

Хилма-хил нонлар

Самарқанд нон комбинатида нон маҳсулотларининг янги хиллари пайдо бўлди.

Бу «Фаранги» деб аталган 40 сантиметрли батон нонлардир. Кўҳна шаҳар аҳолиси уни «Иссиқ нон» дўконидан сотиб олиши мумкин. «Фаранги» янги линия ўрнатилган цехда тайёрланади.

Бундан ташқари, «Спорт» ва «Неман» деб аталган нонлар белорус новвойларининг йўл-йўриғи асосида тайёрланмоқда.

Ана шу уч хил янги ноннинг ҳаммасига фойдали аралашмалар қўшилади, бу эса улар таъмини, айниқса, яхшилайди, хушхўр қилади ва тез қотишининг олдини олади.

«КАМАЛАК»

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

ДЎППИ ТОР КЕЛГАНДА...

БЕКАТДА

Автобуснинг орқа эшигидан назоратчи кирганини кўрган шофёр йўловчиларни қистай бошлади.
— Қачон билет олиб ўтиришга одатланасизлар!

ДЎКОНДА

Бир килограмм колбаса сотиб олган харидор сотувчининг хатти-ҳаракатидан шубҳаланиб текширув тарозисида ўлчади. Тарози стрелкаси 900 граммни кўрсатганида шошиб қолган сотувчи шогирдига ўшқира кетди:
— Ҳозирдан бошладингми юлғичликни нодон!

Ж. ЖУМАНИЁЗОВ.

ТВ

9 СЕНТЯБРЬ — ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». Мусиқий кўрсатув.

10.00 «Пан Кляксанинг саргузаштлари». Бадиий фильм. 2-серия. 11.40 «Қувноқ стартлар». Киев шаҳар «Каштан» ҳамда Бухоро вилояти «Зарафшон» командалари ўртасидаги мусобақа. 12.25 «Деҳқон юмушлари». 13.00 «Алифбо сабоқлари». (такрор.).

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 «Ажойиб майдон». Мультфильмлар тўплами. 18.45 «Қўшиғим, жон қўшиғим». «Бойчечак» хорининг композиторлар билан учрашуви. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.45 «Буюк муҳаддис». Ат-Термизий таваллудининг 1200 йиллиги олдидан. 20.30 Москва «Вақт». 21.00 Ўзбек куйларидан концерт. 22.00 «Ахборот». 22.20 «Фарҳоднинг жасорати». Бадиий фильм («Ўзбекфильм»). 23.40 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 «Сапеда». Мусиқий ахборот. 10.05 «Ҳар бир кишига ва барчага». Реклама. 10.15 «Билим» байрами. В. И. Ленин номидаги Маданият ва истироҳат боғидан репортаж. 10.55 «Илҳом чашмалари». Фильм-концерт. 12.00 Танкчилар кунига бағишланган кинопрограмма. 12.45 «Қуюн». Бадиий фильм (рус тилида).

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 «Қуюн» Бадиий фильм (рус тилида). 19.40 «Меҳроб». Ховалинг ноҳияси. 20.30 Москва. «Вақт». 21.00 «Гулчин». Концерт программаси. 22.00 «Ҳафта». Информацион кўрсатув. 22.30 «Фарҳанг ва ҳунар». Тележурнал. 23.50 «Телетомошабин ҳамроҳи».

● МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун. 7.45 Ритмик гимнастика. 8.15 «Спортлото» тиражи. 8.30 «Эрта саҳарлаб». Болалар учун кўрсатув. 9.30 «Ватан хизматида». 10.30 Тонгги дам олиш программаси. 11.00 «Саёҳатчилар клуби». 12.00 «Здоровье». 12.45 «Мусиқий киоск». 13.15 «Агрохимнинг жанубий дарвозалари». Ҳужжатли фильм премьераси («Рапид» студияси). 13.35 Болалар учун фильм. «Том Сойер ва Гекльберри Финнинг саргузаштлари» 3-серия. 14.40 Шоир Виктор Боков билан учрашув. 15.40 «Ер — она масканимиз». Фотоконкурс. 15.45 «Қишлоқ янгиликлари». Панорама. 17.00 «Марафон-15».

Якшанба кинозали

18.30 «Калле ва Бука». Мультфильм. 18.55 МТ экранида биринчи марта. «Оддий кўз билан». Бадиий фильм (АҚШ). 20.30 «Вақт». 21.00 «Телевизион танишув». Академик Д. С. Лихачев. 22.20 «Қўрқув ва гина-кудратсиз». Ҳужжатли фильм. 22.40 Лайма Вайкуле концерти.

● МТ II

7.30 Зарядкага сафланинг! 7.50 Мультфильмлар: «Бўталоқ ва хўтик қандай қилиб мактабга боришди», «Ўнгача санашни биладиган эчкича», «Қўлга тушган мушук». 8.15 Юқори Дон қўшиқлари, Ростов-Дондан кўрсатилади. 8.55 Она-замин ташвишида. «Днепрни узунасига ва кўндалангига» («Белорусьфильм»), «Гаровдагилар» (Украина хроникал-ҳужжатли фильмлар студияси). 9.25 Коллаж. 9.30 Болалар учун фильм. «Кичкинтой Мукнинг саргузашти» («Тожикфильм»). 10.40 «Автошаҳарчада спорт фестивали». Ҳужжатли фильм премьераси («ЦСДФ»). 11.00 «Саёҳатчилар клуби» (сурдо таржимаси билан). 12.00 «Биз биргамиз, онажон». Телевизион бадиий фильм (Одесса киностудияси). 13.10 «Агар сиз...». 13.55 Коллаж.

14.00

ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ

16.30 И. С. Бах. Бранденбургча 4-концерт. 16.55 «Планета» Халқаро программа. 17.55 «Учрашувга Татьяна Шмига таклиф этди». Телевизион мусиқий фильм. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Айёр қарға». Мультфильм. 19.45 Эркин кураш. Жаҳон чемпионати. Япониядан кўрсатилади. 20.30 «Вақт» (сурдо таржимаси билан). 21.00 «Менинг одамларим». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1 ва 2-сериялар.

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ЁШ ЛЕНИНЧИ

«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КУЧАСИ, 32-УЙ.

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
ИНДЕКС: 64607.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Д. — 23570.